

**Інститут Східної Європи
Eastern-European Institute**

Віктор Ідзьо

**Вплив давніх угорських переселенців
895-896 років на назву села Угринів
Тисменицького району
Івано-Франківської області.**

Львів, Видавництво «Інституту Східної Європи», 2019р.

**Друкується за рішенням Кафедри Українознавства
Інституту Східної Європи протокол № 1 від 3 січня 2019 р.**

Рецензенти:

Ірша Р. - доктор історичних наук, професор відділення “Словацько-української культури” Кафедри Українознавства Інституту Східної Європи.

Калакура Я. - доктор історичних наук, професор Кафедри Українознавства Інституту Східної Європи.

Кононенко П. - доктор філологічних наук, професор Кафедри Українознавства, Голова Вченої Ради Інституту Східної Європи.

Масарик Я. - доктор історичних наук, доктор філософських наук, завідувач відділення “Словацько-української культури” Кафедри Українознавства Інституту Східної Європи.

Недюха М. - доктор філософських наук, професор Кафедри Українознавства Інституту Східної Європи.

Огірко О. - доктор філософії, професор Кафедри Українознавства завідувач відділення “Християнська філософія” Інституту Східної Європи.

Партико З. - доктор філологічних наук, професор Кафедри Українознавства, Вчений секретар Інституту Східної Європи.

Віктор Ідзьо.

I-29. Вплив давніх угорських переселенців 895-896 років на назву села Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області. Наукове видання. - Львів, «Видавництво Інституту Східної Європи», 2019р. - 72с.

ISBN 966-665-347-8

Монографія академіка, віце-президента Академії Наук «Трипільська Цивілізація, академіка Міжнародної Академії Наук Євразії, доктора історичних наук, професора, директора Інституту Східної Європи та завідувача Кафедрою українознавства Віктора Ідзя «Вплив давніх угорських переселенців 895-896 років на назву села Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області», приурочена 40-літтю науково-педагогічної діяльності автора(1979-2019рр.).

Вперше засобами сучасної історичної науки робиться глибокий, фактологічний аналіз письмових, археологічних, лінгвістичних та топографічних джерел, більшість яких, під таким кутом зору доказує вплив давніх угорських переселенців 895-896 років на назву села Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області.

ISBN 966-665-347-8

© В.С.Ідзьо, 2019р.

Зміст

Вступ.....	4
Розділ I. Вплив давніх угорських переселенців 895-896 років на назву села Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області - за свідченнями археологічних джерел.....	5
Розділ II. Вплив давніх угорських переселенців 895-896 років на назву села Угринів Тисменицького району Івано - Франківської області за свідченнями історичних джерел.....	17
Розділ III. Вплив давніх угорських переселенців 895-896 років на назву села Угринів Тисменицького району Івано - Франківської області - за свідченнями філологічних джерел.....	40
Висновок.....	70

Віце-президент Академік Академії Наук «Трипільська Цивілізація, академік Міжнародної Академії Наук Євразії, доктор історичних наук, професор, директор Інституту Східної Європи, завідувач Кафедри українознавства - Віктор Святославович Ідзьо

Вступ

Монографія академіка, віце-президента Академії «Трипільська Цивілізація», академіка Міжнародної Академії Наук Євразії доктора історичних наук, професора, директора Інституту Східної Європи та завідувача Кафедрою українознавства Віктора Ідзя “Вплив давніх угорських переселенців 895-896 років на назву села Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області” приурочена 40 - літтю науково-педагогічної праці автора(1979-2019рр).

У праці “Вплив давніх угорських переселенців 895-896 років на назву села Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області” автор проаналізує попередні дослідження з археології, історії та мовознавства, проведе реконструкцію розвитку населення з часу заснування та утвердження назви села з іменем - Угринів. На джерельній базі, наукових працях українських та іноземних вчених, прослідкує виникнення назви села Угринів з епохи Української держави IX-XIV століть, та першої письмової згадки XV століття - 1440 р., що виявлена в епоху Польсько-Литовської держави XV-XVIII століть.

Отже у праці “Вплив давніх угорських переселенців 895-896 років на назву села Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області” буде наголошено, що село Угринів яке розвивався з IX-XIV по століття, вже в епоху Русь-України, було під Галичем великим селом.

В праці буде надане наукове обґрунтування назви села Угринів та його розвитку на основі археологічних, історичних та філологічних джерел.

Розділ I.

Вплив давніх угорських переселенців 895-896 років на назву села Угринів Тисменицького району Івано - Франківської області - за свідченнями археологічних джерел

Стародавнє галицьке село Угринів являється третім великим селом, яке розміщується по мощеному стродавньому Галицькому шляху “Гостинцю” у слід за селами Тязевом та Ямницею від стародавнього політичного та торгово-економічного та центру Русі-України, міста Галича.

В різні часи та віки, як засвідчують археологічні дослідження, на території села Угринова, яке розташоване на захід від залізничної лінії Івано-Франківськ - Галичі через яке проходить шлях східною частиною села з півдня на північ, буяло організоване життя.

На території села Угринів, яка складає єдиний компактний земельний масив, що витягнувся із заходу на схід на 6 км., із півночі на південь на 3,8 км., а з півдня села проходить автострада Івано-Франківськ - Калуш, мешканці знаходили старожитності древнього населення, яке тут проживало в стародавні часи [10, с.5-6].

На території села Угринів, за свідченнями науковців засвідчено багатомісячне проживання людей та ведення таких видів господарства як землеробство, мислиство, рибальство, скотарство. Історики та археологи проводили пошукові дослідження, з метою з'ясувати історичний розвиток та етнічну приналежність на його території археологічних культур.

Так в 1960-1990 роках на території села Угринів проводились археологічні пошукові роботи вчителем історії Угринівської школи Н.Л.Сокурено та вчителем географії М.В.Венгровичем. За їх вказівками учнями та жителями села Угринів в школу для формування шкільного музею приносились різноманітні старожитності від епохи скам'янілих морських ракушок, крем'яних знахідок, обломків різних віків різноманітного посуду до різноманітних військових приналежностей епохи I та II світових воєн. Всі ці чисельні знахідки які були виявлені жителями села Угриніва у продовж XIX-XX століть, передавались в сільську "Просвіту", а в подальшому в Угринівську школу.

У 20 роках XX століття на території села Угриніва проводив дослідження археолог Ю.Полянський, який виявив старожитності, які сконцентровані звіти Угринів I. В 50-70 роках на території Угриніва історики фіксують організоване життя по випадкових знахідках жителів та учнів села. Вчитель історії Н.Л.Сокурено та вчитель географії М.В.Венгрович нагромаджують пам'ятки з епохи закаменілих морських ракушок, фіксуючи, що на території села Угринів в найстародавніші часи було море, а по його відході, зафіксовані кам'яні відщепи, стародавні знаряддя праці з епохи Мезоліта до епохи пізніх слов'ян VIII-IX століття та епохи Київської Русі XI-XIII століть.

На базі всіх виявлених старожитностей, які кожного року доповнювались новими знахідками учнів школи та односельчан, на базі кабінетів історії та географії, був утворений музей історії та географії села Угриніва.

Все це сприяло тому, що на території села Угринів у 1982 році були проведені археологічні розвідки вченим

Івано-Франківського державного педагогічного інституту ім. В. Стефаніка, кандидатом історичних наук, доцентом, археологом Б.А. Василенком. Дослідник виявив і обстажив на території села Угринова 10 археологічних пам'яток, які було внесено в “Державний реєстр пам'яток археології Івано-Франківської області” [7, с.132].

Виявлений речовий археологічний матеріал з Угринова дав можливість археологу Б. Василенку в 1987 році в статті “Питання про стародавнє населення населення на території історичного Івано-Франківська” так охарактеризувати поселення на території Угриніва: “На території Угринова виявлені мезолітичні, гальштатські, липецькі, давньоугорські, давньоруські та інші, невизначені поселення, які потребують подальшого дослідження” [3, с.76-78].

Наступний івано-франківський археолог І. Кочкін, наголошує, що в річку Бистриця - Солотвинська впадає безліч потоків і струмків і тому числі й села Угринова. Ще польський археолог Б. Януш знайшов на березі ріки Бистриці “кам'яні сокири та крем'яні свердла”, які відносяться до VII-V тисячоліття до н. е., тобто до неолітичної доби. Знайдений у 1964 році скарб крем'яних виробів бронзової доби (II - початок I тисячоліття н. е.), багаточисельні знаряддя праці в тому числі й бронзові, говорять, що вже в цей час басейн ріки Бистриця, територія села Угриніва, були заселені [9, 23 червня]. Тут знайдені також Трипільські старожитності [14, с.143 - 144].

Археологічні дослідження археологів Б. Василенка [3, с.76 - 78] та І. Кочкіна [9, 23 червня], дали можливість академіку В. Грабовецькому зробити реконструкцію розвитку стародавнього населення села Угринова:

”...Коли тут з’явилися родові общини й племена, які поступово освоювали цю територію і творили матеріальну і духовну культуру, це питання покищо, наголошує В.Грабовецький, з’ясувати важко через брак археологічних джерел. Однак виявлені археологічні знахідки археологами Б.Василенком, І.Кочкіним дають можливість взагалі піти слідами праісторії” [5, с.20].

На основі археологічних знахідок археологів Б.Василенка, І.Кочкіна Угринів має такі різноманітні археологічні старожитності: пізньопалеолітичні, мезолітичні, трипільські, підкарпатської культури шнуркової кераміки періоду ранньої бронзи, гальштатські, липецькі, угорські та давньоруські [3, с.76-78].

Таким чином, наголошує В.Грабовецький, опираючись на археологічні дослідження Б.Василенка, О.Савки, І.Кочкіна, організоване життя в районі Угринова-Клузова, як і на Бистриці взагалі, почалось давно. Тут перше поселення людини почало своє існування в пізньому палеоліті - 30 - 13,5 тисячі років тому [4, с.24-28].

В праці “Нарис історії Княгинина” [5, с.21-22], академік В.Грабовецький, опирається на археологічні дослідження О.Савки та І.Кочкіна, які вони провели в сусідньому, яке безпосередньо межує з Угринівом, селі Пасічна, де на поселеннях Пасічна I, II, III, виявили трипільські старожитності: двошарове поселення пізнього палеоліту та культури фракійського гальштату, а також мезоліту, черняхівської культури, енеоліту та давньоруського часу та інші старожитності різних епох [14, с.143-144].

Таким чином наголошує у своєму аналізі академік В.Грабовецький: ”в околиці історичного села Угринів розвідкові археологічні роботи вказують на існування тут первісних людей, починаючи з доби пізнього палеоліту (30- 3 тисяч років тому), часів мезоліт (11 - 7 тисяч років до н. е.), ранньої бронзи (II - початок I тисячоліття до н. е.), бронзової доби, яка характеризується комарівською культурою” [7, с.132; 3, с.76-78; 14, с.143-144]. “Нарешті сліди людських поселень в Угринові показані, коли епоха міді - бронзи змінилася залізним віком, засвідчується проживанням тут племен, які перебували у стадії розкладу первісно - общинного ладу. Це були періоди існування комарівської (XV-XII століття до н. е.) і Черняхівської культури (II-VII століття н. е.), Культури Карпатських курганів (II-VI століття до нашої ери), все це засвідчує, що люди на території Угринова басейні Бистриці розвивадає на протязі багатьох тисячоліть, включаючи і слов’янський (II-VIII ст.) та давньоруський (IX-XIII ст.) час” [4, с.22].

Слід наголосити, що хоча покищо вищеприведені дослідники не робили системних археологічних та історичних досліджень на території села Угриніва, мешканцями села були знайдені археологічні старожитності, які дають можливість, в контексті вище приведених досліджень та наукових висновків вчених, в подальшому досліджувати розвиток археологічних культур на території села Угринова. Зокрема угринівськими істориками та краєзнавцями, серед яких Р. Процак, який в статті: “Топоніміка населених пунктів Тисменецького району. Угринів”, дано археологічну оцінку розвитку села Угринів [11, 1 лютого].

У праці “Угринів - село моє: звичаї - свята і будні” історик Р. Процак проаналізував всі відомі йому фольклорні джерела, які пов’язані релігійними, культурними та звичаєвими традиціями, які з незапам’ятних часів побутували у мешканців села Угринів [8, с.16; 12, с.2-23; 13, с.3-9].

Таку саму археологічну картину розвитку археологічних культур на території села Угринова подають автори монографії “Історія Угринова” [8,с.14].

Що стосується археологічних культур на території села Угринова, сконцентрованих в монографії “Істоія Угринова”, за редакцією історика В.Костіва, дав підставу археологічному відділу Українського Університету міста Москви (УУМ) у 2007 році відрядити в село Угринів Тименицького району Івано-Франківської області, археологічно-пошукову експедицію, якою керував, археолог, кандидат історинх наук, доцент, завідувач археологічного відділу УУМ В.Артюх. Пошукові дослідження в квітні-травні 2008 році виявили на полі села Угринів старожитності угорських переселенців, які потребують подальшого дослідження [1, с.194-195].

Експедиція археологічного відділу УУМ 2008 року підтвердила угорські матеріали попередніх археологічних досліджень [1; 2; 3; 7; 14].

В цьому ракурсі слід наголосити, що вперше на полі між Нижнім та Верхнім Угринівами, було знайдено два залізні предмети, які даються IX-X століттями повсяденного господарського побуту угорських переселенців, які виявлені в угорських могилах в 30 - х роках XX століття археологом Я.Пастернаком поблизу давнього Галича. Знайдені угорські старожитності, які датуються 895-896 роками, дали можливість археологу

В.Артюху стверджувати на можливості тимчасової стоянки на цьому підгалицькому полі угрів переселенців і пов'язати виникнення поселення та назви топоніму - Угринів та датувати час виникнення поселення Угринів - 985-986 роками[1, с.194 - 195].

Таким чином археологом В.Артюхом проведена велика науково-пошукова робота на території села Угриніва з 2007-2010 роки, внаслідок якої, було згруповані угорські пам'ятки археології, побутові предмети унгоських переселенців, які були знайдені на території села Угринів підтверджують виникнення назви села Угринів. В своєму опублікованому Звіті в Науковому Віснику Українського Історичного Клубу міста Москви за 2008 рік наголошується: "Завідуючим Археологічним відділом Українського Університету міста Москви, кандидатом історичних наук В.Артюхом, проведені археологічно - пошукові роботи поблизу стародавнього Галича в селі Угриніві по берегах потоків, лівої притоки ріки Бистриці, а також на великому полі - пасовищу між Верхній та Нижній Угринівом. Пошукові роботи проведені недалеко від цвинтаря села Угринів, де були знайдені, на полі - фрагменти ліпної слов'янського посуду (VI-VIII століття), обломок залізного предмету полусферичної форми, який належав до угорської кінської зброї угорських переселенців IX-X століть, кований залізний кіл, для припинання коней, угорських переселенців, який датується IX століттям н. е., а отже 896 роком. Цей кіл був заготренний з однієї сторони і розширений з іншої. Знайдені два старожитності угрів: залізний кіл та залізко від зброї уздечка коня епохи переселення кочовиків угрів - мадярів (IX ст. н. е.) засвідчують їх

участь у виникненні назви села Угринів Тисминецького району Івано-Франківської області [1, с.194 - 195].

Знайдені залізні предмети, які належали переселенцям уграм - мадярам IX століття, наголошує археолог В.Артюх, схожі з розкопаними старожитностями угорських переселенців IX століття, які археолог Я.Пастернак розкопав під Галичем у 1937 році” [15, Vol.21.141.0].

Археолог В.Артюх у своєму звіті також наголошує: ”Знайдені залізні предмети, належать угорським переселенцям - кочовикам, які в IX столітті проходили через територію України, й зокрема Галичину, місто Галич, зокрема Угринів. Знайдені в Угриневі речі угрів є дуже поширені у них у повсякденному вжитку і в щоденному практичному приміненні. З пешого їх дослідження, можна наголосити, вони пов’язані з прив’язування коней на місці постійного або тимчасового перебування, інша знайдена річ також відносяться до кінського спорядження, які були приладдям для управління конем під час верхової їзди. Звичайно, знайдені достовірні небагаточисельні речі угорських переселенців на полі між Угринівом Верхнім та Нижнім можуть дати підстави на твердження, що вlane на цьому полі у сиву давнину зробили довготривалу зупинку угри - кочовики під час свого переселення в Паннонію, що зрештою не суперечить джерелам та археологічним дослідженням під Галичем могил угорських переселенців виявлені археологом Я.Пастернаком “ [15, Vol.21.141.0].

Слід наголосити, що знайдені угорські старожитності, хоча у той час були дуже поширеними в угрів - переселенців, однак вони є дуже рідкісні і як нам знається, навряд чи у блищій час, ми знайдемо більше

аналогів. Можна тільки гіпотетично наголосити, що ці речі були у побуті в IX столітті і були втрачені уграми під час стоянки на території села Угриніва, що під Галичем. Після їх віднадення на полі між Верхнім і Нижнім Угринівом, пошуковими дослідженнями у 2008 році, на жаль більше угорських старожитностей не виявлено. Тому, здається, важко повірити, що аналогічні угорські старожитності в Угриніві у ближньому майбутньому будуть швидко віднайдені.

Експедиція УУМ за чотири сезони (2007-2010 рр.) пошукових робіт на полі між Верхнім та Нижнім Угринівом, зробила археологічну зачистку цього регіону, і на жаль поки що більше будь-яких речей угорських переселенців не виявила.

Слід наголосити, що знайдених в Угриніві речі угорських переселенців схожі з аналогічними предметами зруї, які були розкопані в могилах угорських переселенців під Галичем Я.Пастернаком у XX столітті. Все це, з археологічної точки зору, дає підстави говорити про перебування стародавніх угрів - мадярів на території місцевостей, які прилягають до села з однойменною назвою Угринів. Знайдені угорські старожитності IX століття у подальших дослідженнях можуть визначити зону на території Угриніва на якій могли перебувати угорські переселенці та визначити ступінь взаємовідносин з місцевим слов'янським населенням. На нашу думку, цей вплив і визначив подальшу топоніміку села з назвою Угринів. Подальше дослідження та дослідження угорської проблематики, яка уже має свої знахідки під Галичем та в Угриніві, де тимчасового перебували угорські переселенці, дасть можливість з археологічної точки зору, підтвердити гіпотезу про взаємовідносини угорських переселенців з

слов'янами і виникнення угорського етноніма Угринів в назві слов'янського поселення. За таких обставин ця проблема з археологічної точки зору, по виявлених знахідках, побутових предметах угрів переселенців на території села Угринів, потребує подальшого дослідження, наголошує у своїх висновках археолог В.Артюх.

Таким чином всі вище проведені дослідження з виявлення в Угринові артефактів угорських переселенців дають підставу наголосувати, що серйозні археологічні дослідження присутності давніх угрів на території села Угринів тільки починаються...” [1, с.194-195].

Археологічні старожитності угорських переселенців 895-896 років виявлені археологом, кандидатом історичних наук, доцентом Вадимом Артюхом в селі Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області.

Список використаних джерел та літератури:

- 1.Артюх В.Звіти завідувача археологічним відділом УІК за 1998-2008 роки. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2008.- Т. XIV.
- 2.Артюх В.Звіти завідувача археологічним відділом УІК за 2009-2010 роки. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2010. - Т. XV.
- 3.Василенко Б.А. Питання про стародавнє населення населення на території історичного Івано-Франківська. //Тези обласної науково-практичної конференції, присвячені 325 - ти літтю заснування міста Івано - Франківська. - Івано-Франківськ, 1987.
- 4.Грабовецький В. Історія Івано-Франківська. - Івано-Франківськ "Нова Зоря", 1999.
- 5.Грабовецький В.В. Нариси історії Прикарпаття. З найдавніших часів до XV століття. - Івано-Франківськ,- 1992. - Т.- I.
- 6.Грабовецький В.. Нарис історії Княгинина. - Івано-Франківськ "Нова Зоря", 2000.
- 7.Державний реєстр пам'яток археології Івано-Франківської області.//Вісник Івано-Франківської обласної Ради та Івано-Франківської обласної державної адміністрації. - №35, III квартал 2001р. Угринів. Обстеження Б.Василенка. - Івано-Франківськ, 2001.
- 8.Історія Угринова. Нариси з історії села Угринова Тисменецького району Івано-Франківської області. Науково-методичний центр "Українська етнопедagogіка і народознавство Академії педагогічних наук України" і Прикарпатського університету ім. В.Стефаника. За редакцією В.Костіва.- Івано - Франківськ "Плай" , 2000.
- Ідзьо Віктор. Село Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області в археологічній, історичній

та мовознавчій традиції. - Івано-Франківськ «Сімик», 2010р. - 110с.

Ідзьо Віктор. Історія української християнської громади села Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області.450-літтю з часу першої письмової згади присвячується. (1565-2015рр.). Наукове видання. - Івано-Франківськ «Сімик», 2015р. - 182с.

9.Кочкін І. Найдавніші пам'ятки Івано-Франківська та околиць.//Комсьмольський прапор. - 1982, 23 січня.

10.Проект формування території та вчтановлення меж Угринівської сільської ради. - Угринів, 1999.

11.Процак Р. “Топоніміка населених пунктів Тисменецького району. Угринів”//Вперед, 1977. - 1 лютого.

12.Процак Р. “Угринів - село моє: звичаї - свята і будні”. - Івано-Франківськ, 2000.

13.Процак Р. “Угринів - село моє: історія - минуле і сучасність”. - Івано - Франківськ, 2000.

14.Савка О.Ю., Кочкін І.Т. Археологічні пам'ятки околиць Івано-Франківська.//Тези обласної науково-практичної конференції, привсв'яченл 325-ти літтю заснування міста Івано-Франківська. - Івано-Франківськ, 1987.

15.Pasternak J. A krylosi (Galicia) maguar sirleletek. - АН. Budapest (Вр.), 1937.

Розділ II.

Вплив давніх угорських переселенців 895-896 років на назву села Угринів Тисменицького району Івано - Франківської області - за свідченнями історичних джерел

Отже присутність угорських переселенців та їх розселення у 895-986 роках навколо давнього Галича підтверджується археологічними старожиностями з Угриніва, археолога В.Артюха [2, с.194-195].

Власне присутність угорців, це певний етап, в історії села, який причетний до кристалізації назви села Угринів, в IX столітті, а тобто в 896 році, коли угшри пішли за Карпати, а назва села Угринів залишилась в історії як і дата 895-896 роки, як відлік епохи великого переселення угорців “мадьярів” і їх прохід через Галичину, що підтверджено, як письмовими джерелами так і археологічними дослідженнями, оскільки власне з проходом угорців в Паннонію, вчені пров’язують виникнення на території України ряду населених пунктів з назвою Угринів[13, с.12-13].

Нещодавно, ця гіпотеза набрала більш реалішого вигляду в зв’язку з віднаденими реальними речами угорських переселенців на території села Угринів, а власне: угорських залізних кілець до кінської зброї і залізного кілка для припинання коней, які датуються IX століттям і які є типовими для ранніх угорських - переселенців[2, с.194-195].

Якщо врахувати угорську версію походження села Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області, а треба наголосити, що перша найстародавніша версія - легенда, яка побутувала в селі говорить, що назва села Угринів дійсно пов’язується з IX століттям,

895-896 роками, часом переселення «угрів - мадярів» в Паннонію. Так мешканка села Угринів Долішній Соболевська у “Довідці про історію села Угринів” колись записала: ”Офіційна назва населеного пункту Угринів у документах відноситься до XV століття. Однак воно існувало задовго до цієї дати. За переказами, наголошувала Соболевська, назва села Угринів походить від перших поселенців, чи засновників села, якими були угри - мадяри” [18, с.2].

Слід наголосити, що заснування іншого населеного пункту з тотожною назвою Старий Угринів, теж пов’язують з переселенцями уграми - мадярами [12,с23-24].

Дослідник Й.Карпів у книзі “Таємниці місцевих назв”, теж за народним переказом вважає, що назва села Угринів походить від першого поселенця Угринна:” Спочатку говорили: Угринів лан, Угринів двір, даліше - село Угринів” [14, с.50].

Власне версія, згідно якої виникнення села слід пов’язати з IX століттям і визнати, що назва села Угринів походить від топоніму угорських переселенців, про що засвідчують як вітчизняні джерела, зокрема літописець Нестор, так і свідчення Аноніма угорського. Всі перекази та письмові свідчення, які є не пустим звуком, доповнюються як археологічними джерелами дослідженими археологом Я.Пастернаком у 1937 році під Галичем, так і археологом В.Артюхом в 2008 році на полі між Верхнім та Нижнім Угринівом. Досліджений археологічний матеріал, який фіксує реальне перебування в IX-X століттях в означений джерелами час переселенців угрів. Власне на цьому полі зафіксовані комплекси стародавніх поселень, сконцентрований поступальний розвиток археологічних

старожитностей від черняхівського періоду, до великого періоду проживання слов'ян, аж до періоду переселенців угрів-мадярів IX-X століть, та великої епохи Київської Русі X-XIV століть. Все це дає підстави, як я наголошував в праці за редакцією В. Костіва "Історія Угринова": "вважати, що версія угорських переселенців, яка корельована сукупністю проаналізованих вітчизняних, угорських, археологічних, історичних та філологічних джерел дає підставити ставити її в основу виникнення назви поселення Угринів і ставити епоху угорського переселення IX століттям нашої ери в визначальну при науковому розгляді цієї проблеми" [13, с.12-13].

Слід наголосити, що сучасна історична наука в останні десятиліття внаслідок відновлення незалежності Української держави, зробила спробу реконструювати історико - політичні, культурні та етнічні відносини Угорщини і України з найдавніших часів. Розуміючи, що староукраїнський етно - масив (слов'яни - руси) в Паннонії, Підкарпатті і Карпатах і Прикарпатті є давнім етносом, угорські вчені не сумніваються в приналежності цієї території до українського етнічного, культурного та національного масиву [11, с.23-25].

На думку угорських вчених, які серйозно займаються проблемами переселення угорців в IX-X столітті на їх нинішню батьківщину та їх короткотривале перебування в Україні, зокрема на території Галичини, у них немає сумніву, що місцеве населення, наприклад в Угриніві, було слов'янське в подальшому українське.

На їх думку, це населення було тут політично зріле внаслідок функціонування в IX-XIII століттях староукраїнської держави з центром в Києві, а потім в Галичі [15, с.22-30].

Основними угорськими джерелами по цій проблемі є свідчення Аноніма, автора “Діянь угрів” поч. XIII ст., який написав про угорські племена, які проходили через Київщину, Волинь, Галичину в Паннонію, де й знайшли собі нову Батьківщину, яка з X століття називається Угорщиною. За свідченням цього джерела багато племінних князів з своїми родами, в пошуках кращої долі приєдналися до Алмоша і пішли разом з уграми в Паннонію. Їх нащадки і до сьогодні компактно проживають в різних регіонах Угорщини [28].

Характерно, наголошує угорський дослідник Я.Мелих, що переселенці з України-Русі в Паннонію засвідчені рядом населених пунктів, як в Угорщині, так і в Підкарпатсько - Карпатському регіоні. Назви цих сіл Орос, Ороси (Orosz, Oroszi) - Руси, Руські, Щось схоже спостерігаємо і в Україні, де з переселенцями - угорцями пов'язуються такі населені пункти, як Угринів, Угорники та інші, які функціонували ще до монголо - татарського нашествия [32, old. 338-339; old.155-157, old.165].

Наступний угорський вчений Е.Маюс дослідив топоніми, які утворені за допомогою суфіксу “уг”, й прийшов до висновку, що українські села з назвами: Угри, Угринів, Угориники були утворені переселенцями в час проходження угорськими племенами по території стародавньої Галичини в IX столітті [33, old.268-270].

Угорський дослідник Д.Дерфоррі вважає, Угорниками, Угринівами слов'яни називали свої поселення зі змішаним населення в час проходження угорців в яких частково у IX-X століттях осідали угорські пришельці [30, old. 268-270].

І нічого тут дивного не має, наголошують угорські вчені, оскільки є чисельні свідчення про проживання

великої кількості руських - галичан в Угорщині, що знаходимо і в німецьких джерлах. Так Трансільванський населений пункт Сердахей, німецькі джерела називають Reussmarkt і наголошували, що в поселеннях з такими назвами проживали руські. Характерно, що в XIII ст. поселення з назвами Ruchmark, Ruzmark (населені пункти руських) є дуже у великій кількості в Угорщині. Характерно, що ці ж назви Reussmarkt зв'язують також із “руськими ярмарками”. Є також точка зору, що під цими назвами слід розуміти поселення купців Галицької Русі, які прибули для торгівлі в Угорщину [15, с.23; с.23-25].

Угорські вчені вважають, що наявність поселених пунктів в Галичині: Угринів, Угорники, Угорське дає право наголошувати, що під час свого переселення всього угорського етносу в IX столітті проходило мирно. Угорці цілком могли залишатися в Галичині цілими селами з своїми, притаманними їм етнічсними назвами та топонімами: Угри, Угроїди, Угринів, Угорники, Угорці [31, old. 13; old.574, old.577].

Є свідчення, що переселившися по різних причинах угорці були визначними галицькими боярами так і князями, зокрема перший король Галичини Коломан I. У X-XIII століттях вплив Угорського королівства на Галичину був домінуючий, як політичний так і економічний. Поширення на Галичину “Золотої Булли” угорського короля Андрія II втягувало Галичину в економічну та політичну інфраструктуру угорського королівства. “Русія - албі, це ті самі раніші ховатос - албі Галичини”, наголошуютьб угорські джерела. Перший галицький король Коломан I, який роздав уграм боярам та воєводам в управління села - супутники під містом Галечем, теж могли вплинути на виникнення назв:

Угринів, Старий Угринів, Угорники і т. д. Тому виникнення топоніму “Угринів“ під Галичем можна пов’язати з двома періодами історії:

Перший прохід угрів через поселення біля Галича в IX столітті і виникнення чи перейменування поселення в Угринів.

Другий етап виникнення топоніму і населеного пункту в першій чверті XIII столітті в час правління Галичем угорським принцом, королем Коломаном I і передання поселення - села під Галичем, ”Угринів” в управління одному з визначних угорських вельмож, наприклад, бану - воєводі Фільнію. Все це реально пояснює угорський слід у виникненні назви села Угринів під Галичем. Перша і друга версія різняться тільки у віковому часі наголошують угорські вчені [29, old. 335; old. 670].

У слід за висновками угорських дослідників, які проаналізували угорський літопис, та напрацювали версії походження назви села Угринів для стародавнього Галича (нині Тисминецького району Івано-Франківської обл.), подамо та проаналізуємо свідчення Нестора - літописця, які він зафіксував в Руському літописі. Руський літопис вперше фіксує нам термін “Угри” розповідаючи про народи Яфетові:” Яфет узяв також краї до Понтійського моря на північних сторонах: Дунай, Дністер, і Кавкасієські гори, себто Угорські...” [20, с.1].

В подальшому екскурсі руський літописець згадує про слов’ян, “які сіли по довгих часах на Дунаї, де є нині Угорська земля” [20, с.2].

Вперше про прихід угрів в Європу літописець Нестор розповідає під 837-839 роками: ”А по сьому прийшли білі угри і успадкували землю слов’янську прогнавши

волохів... Ці угри з'явилися за Іраклія, цесаря грецького (610-640 р.), у VII столітті”[20, с.6].

“...А потім за часів Олега в 893 році “ішли чорні угри мимо Києва” [20, с.7].

Вдруге про угрів в Україні в IX столітті, а власне під 893 роком Нестор розповідає тоді коли від їхнього місця - постою було назване містечко чи село біля Києва - “Угровське”. Це перший з чисто угорською назвою населений пункт в Україні. Руський літопис так відтворює нам ці події: ”Ішли угри мимо Києва горою, що зветься нині Угровське. І прийшовши до Дніпра стали вежами, бо ходили вони так, як і половці. І прийшовши зі сходу, ринули вони через гори великі, що прозвалися горами Угорськими і стали воювати проти слов'ян і волохів, які тут жили”... [20, с.14].

Слід наголосити, що вдруге про “під Угорським”, що мається про одну і ту саму населену одиницю літописець згадує під 1151 роком: ”Ізяслав же з Вячеславом сів у Києві, причім Вячеслав - на Великому дворі, а Ізяслав - на дворі під Угорським, а сина Мстислава він посадив в Переяслав”. Як наголошує дослідник Л.Махновець “Угорське” це Печерська частина Києва [20, с.250-251; с.573].

Дальше літописець словами князя Святослава розповідає, що поселившись на Дунаї “угри торгували сріблом і кіньми” [20, с.39].

Про мирні взаємовідносини з Угорщиною в X столітті в час правління Володимира Великого розповідає і Руський літопис: ”І жив він із князями навколишніми у мирі - з Болеславом лядським, із Стефаном Угорським із Ондроником чеським і був же мир межи ним і дружба” [20, с.71].

Дальше літописець описує усобиці часів правління Святолка, наголошуючи, що: "Святополк же сей окаянный, лихий, убив також барата Святослава, пославши убивць до гори Угорської, коли він утікав в угри" [20, с.71].

Дальше літописець переносить нас в XIII століття в час усобиць після смерті великого князя Романа у 1207 рік, де наголошує на значимості в волинській землі міста Угровськ. "Олександр узяв собі тоді Угровськ, Верещин, Столп'є, Комів, а Василькові дав Белз" [20, с.370].

Вдруге про Угровськ літописець говорить у 1230 році: "Коли ж Данило перебував у городі Угровську прислали до нього галичани послів" [20, с.386].

Слід наголосити, що літописець чітко розмежовував Русь і Угорщину, називаючи кордон у 1231 році його "Ворота Угорські": "Данило гнав Олександра до Воріт Угорських" [20, с.388-389].

Достовірно відомо, що угри вийшли зі своєї батьківщини Великої Угорщини, що знаходилася в в басейні нижньої і верхньої течії ріка Ками. І у першій хвилі переселення у VII столітті разом з болгарами і хозарами оселились у Великій Болгарії.

У 895-896 роках відбулась друга хвиля переселення "Чорних Угрів", які поселились в сучасній Угорщині і які по дорозі свого переселення залишили етно - назви свого розселення, своєї присутності, серед них й Угринів. Ось фактично всі свідчення нашого літопису про Угрів, які розглядаються нами в контексті з'ясування назви підгороддя стародавнього Галича, села Угринів.

За свідченнями угорських джерел, на чолі об'єднання семи угорських племен стояв тоді вождь Алмош, з яким

був син Арпад, засновник угорської королівської династії в майбутній Угорщині. Вийшли ці угри з прабатьківщини - басейну нижньої течії ріки Ками. Близько 893 року минули Київ.

В 895-896 роках перебували на території Галичини з розселенням на території якої і пов'язані засновані мими чи за їхньою участю населених пунктів, зокрема села Угринів, Угорники біля стародавнього Галича.

В 896 році угорські племена перейшли через Карпати, і розселились у басейні середнього Дунаю куди вже Арпад привів угрів. Їх перебування в околиці Галича в 895-896 роках дає всі підстави пов'язувати з виникненням в 895-896 роках в час їх відходу, населеного пункту з назвою Угринів [36, old.I.47].

Після зупинки на Київщині де відоме Угорське, угри помандрували на захід. Угорські джерела, зокрема Анонім короля Бели, розповідають в IX столітті про велике місто Галич, в якому володарює князь Галич з чисельною знаттю в якого гостював угорський князь Алмош по дорозі в Паннонію [28].

Київський історик П.П.Толочко вважає прохід угрів у IX столітті через Галич та околиці з заснуванням населених пунктів Угорники, Угринів реальністю, оскільки Галич стояв на древнім торговім шляху "гостинцю", що зв'язував стародавніх слов'ян з торговельними центрами Подунав'я і західної Європи, тому локальний торговий шлях "гостинець", на нашу думку, дійсно проходив у IX-XIII століттях з Галича через Ямницю, Угринів, Заболотів, Княгинин, Угорники до міста Тисминиці. По цьому торговому шляху наголошують дослідника праці "Історія Угриново" їздили купці з південних країн через Угринів на ярмарок до Галича, який так і називали "Угорським базаром".

П.Толочко услід за В.Ауліхом підтверджує реальне існування Галича та його підгороддя: Угринів уже в кінці IX на початку X ст. П.П.Толочко підтвержує свідчення угорського джерела “Аноніма Нотаря, короля Белли II” про гостювання угорського вождя Алмоша у галицького князя у 895-896 роках по дорозі переселення угорців в Паннонію і стояння табором в районі села з стародавньою назвою Угринів, Угорники під Галичем, де назви цим селам могли надали прийшли угорці чи навіть заснувати їх [23, с.12, с.24, с.30].

Археологічна наука фіксує слов'янський комплекс жител навколо Галича та околиць, зокрема сіл Ямниця, Угринів. Зокрема на території села Угринів археологічно виявлено поселення в Урочищі школа №1 (східна околиця села) неперервне функціонування якого датується XII-XV століття. Люди цього поселення наголошують дослідники праці “Історія Угриніва”, за редакцією історика В.Костіва: ”знали Ярослава Осмомисла, платили данину Данилу Галицькому” [13, с.20 - 21].

Сукупність проаналізованих джерел, в тому числі й археологічних, які датуються IX-XII століттями говорять про функціонування Галича як центру землі і великого торгово-ремісничого центру, що неперервно приростає в XII-XIII століття, де Галич відомий, як столиця держави з своїми селами супутниками серед яких у слід за Галичем (Крилосом) були: Єзупіль, Ямниця, Угринів, Пасічна, Княгинин [3, с.121-137].

Останнім часом вдалося виділити комплекс XI століття, який характеризує Галич, як великий торговельний центр з широкими міжнародними зв'язками. Місто своєю економічною могутністю, приміськими розвинутих ремеслами, зокрема з однієї

сторони в селах Єзуполі, Ямниці, Угриніві, та із іншої сторони (Комарів, Сапогів. Бринь) виділяється серед усіх решти сіл Прикарпаття [4, с.292-293].

Визначний мистецтвознавець А.Раппопорт у розділі “Мистецтво школи військового мистецтва і національні особливості західно-руських оборонних систем” - наголошує на існуванні добре укріплених торгово-ремісничих міст з могутніми фортепікаційними системами уже в IX столітті. Серед таких міст, на його думку у IX столітті, з своєю добре розвиненою сільською інфраструктурою, серед яких були приміські села Єзупіль, Ямниця та Угринів, де останнє могло бути засноване угорськими переселенцями у IX столітті, був і Галич, про що засвідчує Анонім Угорський [19, с.195-197].

Цікаву гіпотезу стосовно розвитку міст та сіл стародавньої Галичини та Галича зокрема висунули автори виданої у Москві в 1993 році монографії “Древнерусское градостроительство в X-XV вв.”.

Для з'ясування питання забудови стародавнього Галича, та сільської інфраструктури навколо нього, дані вчені вірно врахували ландшафтний характер Центральної Європи, особливий економічний і політичний розвиток густонаселеної Центральної Європи і особливо Галичини. На їхню думку, Галичина по системі містобудування сильно відрізняється від Волині, що обумовлюється, на їх думку, структурою рельєфа. Землі Галицького князівства розміщені основним чином на землях Подільської височини, Прикарпаття і Карпат. Такий різноманітний ландшафт з могутнім Дністром і його притоками, зокрема Бистрицями, склали умови для своєрідних і неповторних по системі будівництва композицій

укріплень фортець, замків, міст, сіл які розміщуються в більшій мірі на вершинах нагір'я, пагорбів. Автори вірно відмічають, що швидкому розвитку Галичини у минулому послуговували тісні торгові зв'язки з Візантією, Західною Європою з Близьким Сходом [5, с.126-129].

Що стосується пізньої появи в літописах Галича та сіл супутників галицького підгороддя то московський вчений М.Н.Тіхоміров наголошував, що Галич та прилеглі села Ямниця, Угринів та інші, хоч і появилися на сторінках літопису так пізно в XI столітті снували вже і в IX столітті [22, с.87-142].

Історичний же центр Галича в IX столітті виділився в окремий населений пункт під назвою Крилос, за яким розміщувалися села: Єзупіль, Ямниця, Угринів і т. д. [1, с.83-86].

Таким чином проаналізуємо угорське джерело, щоб остаточно сказати, що назва села, Угринів в передмісті столиці Галицького князівства, пов'язується з свідченням угорського джерела, яке засвідчує про гостювання і перебування у IX столітті угорців у галицького князя та передмісті Галича (15-20 км.) по дорозі в Паннонію на свою нову батьківщину. Таким чином існування галицького князя, як і самого Галича в IX столітті та заснування переселенцями уграми в його околицях населених пунктів типу Угринів, Угорники це реальність. Про переселення угорських племен під керівництвом Алмоша в Паннонію в кінці IX, заснування населених пунктів по дорозі: Угорське в Києві, Угровськ на Волині, Угринів біля Галича, як і про галицького князя досконало розповідає угорське джерело - "Хроніка анонімого нотаря короля Бели III

(1173 - 1196)” - “Діяння угрів” (Anonymi Gesta Hungarorum) [28].

Для нашого дослідження, з’ясування етно-назви населеного пункту Угринів, цікавий сам факт активності функціонування Галицького князівства уже в IX-X століттях, оскільки вивчення цього питання тільки розпочинається. В інтерпретованому “угорськму варіанті” розповідає Анонім угорський в 11 частині, яка називається “Про міста Володимир і Галич - De civitatibus Lodomer et Galicia”, угорське джерело засвідчує: ”з під Києва Алмош привів угрів до Володимира (Волинського), (де в передмісті заклав місто Угровськ). Тутешній князь відкупився від них великими подарунками і надав закладників. Всього під стінами міста Володимира угорські кочовики провели три неділі. На четвертій неділі Алмош зі всіма своїми супутниками прийшов в Галицьку землю (in Galiciam) і тут вибрав собі і своїм супутникам місце для відпочинку (на нашу думку місяць де в подальшому виникло село Угринів) [26, old.I.47].

Угорське джерело наголошує: ”Коли про це почув князь Галицької землі, то він вийшов на зустріч вождю Алмошу босим зі всіма своїми вельможами і надав в користування (ad usum) вождя Алмоша різноманітні дари, відкривши ворота міста Галича, він виявив йому гостинність, немов би своєму пану, віддавши йому в закладними єдиного свого сина разом з синами вельмож свого королівства. Окрім того він подарував, як вождю та і його воїнам десять найкращих скакунів (farisii) і триста коней з сідлами і вудилами, три тисячі марок срібла і двісті марок золота, а також прекрасний одяг. Після того, як вождь Алмош пробув на місті свого відпочинку на протязі одного місяця в Галицькій землі,

її князь і другі його сотовариші (cobiles), щоби вони пішли на захід за ліс Холош у землю Паннонії” [27, с.142-144, с.441-442].

Таким чином угорський князь Алмош перебував, можливо на території заснованого ним осідку Угринова в 895-896 роках, за свідченнями угорського джерела, один місяць. Власне тут між Верхім і Нижнім Угринівом на великому полі, археолог В.Артюх знайшов угорський залізний кілок, яким припинають коней, та угорське залізне кільце від кінської збруї [2, с.194-195].

Інформація подана Анонімом Угорським про перебування угрів яскраво засвідчує, що в IX столітті та території України було три значних політичних центри, які згадує Анонім, із якими пов’язуються виникнення як угорських поселень так і їх назв. Ось як подає нам літописець Нестор угорські назви місцевостей та населених пунктів, це Київ (Угорське), Володимир-Волинський (Угровськ) і Галич - передмістя (с.Угринів), що дає підстави вважати, що початок історії Угринова під Галичем, слід виводити з IX століття, внаслідок свідчень Аноніма про перебування угрів в Галичі і їх розквартирування під Галичем у 895-896 роках.

Цю дату, точно визначену вченими дату, 895-896 роки, за поданням літописця “Угорського Аноніма”, який засвідчив перебування угорських переселенців в Галичі, в околиці Галича, села Угринова, що підтвержено археологічними працями Я.Пастернака [34, Vol.21.141.0], та зокрема в околиці Угринова, згідно історико-археологічних висновків археолога В.Артюха) [2, с.194-195] і слід пов’язати із першою письмовою згадкою про село Угринів Тисминецького району Івано-Франківської області [24, с.24-27; с.12-14].

В нашому дослідженні свідчення Аноніма Угорського привертає увагу передусім своїм твердженням, що Галич в IX столітті поряд з Києвом, Володимиром, які проходили очолені князем Алмошем угри був третім великим містом, як князівським так і торгово-ремісничим центром з чисельним підгороддям, селами-супутниками. Як засвідчує Анонім угорський: ”Через ворота Галича Алмош на запрошення галицького князя в’їхав в нього, а всі угри розселилися табором біля нього, на нашу думку на територіїх прилягаючих до міста сіл - Угринів та Угорники” [2, с.194-195].

Характерно також, що згідно з свідченнями Аноніма угорського, в IX столітті Галич очолює спадковий князь в якого був єдиний син. Галицького князя оточувала багато чисельна знать. За свідченнями “Аноніма Угорського” Галич в IX столітті стояв на чолі великої держави-королівства. Галич був великим торгово-ремісничим центром, оскільки надав князю Алмошу різноманітні, виготовлені в місті дари, Галич IX століття, це великий міжнародний торговельний центр, про що свідчить його багатство. Галицький князь подарував Алмошу 3 тисячі марок срібла і 2 тисячі марок золота. Галич IX століття це великий ресницький центр в якому процвітало ткацтво і ремесло пошиття одягу, про що засвідчує Анонім, коли говорить про подарунки прекрасного одягу. Оточення князя, очевидно наближені бояри називаються “nobiles”.

В Галичі і прилягаючих поселеннях, зокрема такому, який кристалізувався на території майбутнього Угриніва, було прекрасно організоване господарство, зокрема вирощування коней у великій кількості, оскільки угорському князю Алмошу були подаровані 10 найкращих скакунів (farisii), воїнам 300 коней, що

засвідчує про високий розвиток коневодства. Слід наголосити, що багатство міста Галича та прилягаючих біля нього поселень в IX столітті внаслідок розвитку політичної та торгово-ремісничої системи, очевидне, оскільки Галич відкупоючись від угрів 2 тисячами марок золота та 3 тисячами марок срібла віддавав йому не останні гроші. А це говорить, що такі багатства місто, як центр землі, за свідченнями Аноніма Угорського Королівства, не нагромадив за одне IX століття [27, с.142-144, с.441-442].

За цим свідчення виникнення Угриніва в час перебування угрів в околицях Галича в 985-986 роках постає з усією очевидністю, що потребує подальшого, на території сьогоднішнього села Угиніва, археологічного дослідження [16, с.180-183, с.185-186; с.17-24].

За таких обставин джерельна база “Аноніма Угорського” є цілком достовірною, якщо взяти до уваги ті обставини, що в 1935-1937 роках в районі Крилоса, на відстані біля 1 км. від стародавніх міських укріплень, в лісі Діброва, археолог Я.Пастернак відкрив два угорських поховання. Це були могили знатних угорських воїнів, які були захоронені разом з кіньми при багатому поховальному інвентарі серед яких виділяються золоті і срібні прикраси, які датуються IX століттям. Відкриття Я. Пастернака безумовно являються яскравим підтвердження свідчень Аноніма про перебування угорських племен в околицях Галича, зокрема на території з назвою якого пов’язуємо виникнення села Угринів, де в 2008 році археологом В.Артюхом знайдені угорські старожитності IX століття, які підтвержують, що територію між Верхнім та Нижнім Угринівом, як і саму назву села Угринів,

слід пов'язувати з епіцентром тимчасового перебування угорських племен по дорозі на Захід в Паннонію [34, Vol.21.141.0].

Очевидно розміщення угрів в околиці Галича, а власне на нинішній території села Угринів у IX столітті в 895-896 роках, за свідченнями письмових та археологічних джерел, слід пов'язувати з першою історичною згадкою, назвою та датою заснування села Угриніва [13, с.12-13].

Слід наголосити, що етноструктура Верхнього Угриніва та велике поле між Нижнім та Верхнім Угринівом де археологом В.Артюхом були віднайдені достовірні археологічні старожитності угорських переселенців, розташовується з другої сторони у лісистій зоні, яка тягнеться з прадавніх часів густими пасмами лісів від стародавнього Галича не зачіпаючи тільки "Галицький "Гостинець" по дорозі через галицьке підгороддя та його поселення: Ямницю, Угринів з їхніми навколишніми очищеними від лісів, землеробськими угіддями. Власне таку картину Галицького підгороддя, навколишніх сіл, відтворює нам і Галицький літописець XII століття розповідаючи про час, коли галицький князь Володимир Володарович їздив з своїм боярським оточенням, очевидно, через Ямницю, Угринів на лови в лісисте передмістя Тисмениці [20, с.197].

Картину Галицького підгороддя, з прилягаючими до Галича поселеннями, описує нам візантійський дієписець Микита Хоніат в контексті взаємовідносин візантійського імператора Андроніка Комнина і галицького князя Ярослава Осмомисла у XII столітті: "Він був прийнятий правителем Галичини немов рідним братом, пробув у нього досить довго і до того прив'язав

його до себе, що разом з ним полював і засідав у думі і жив в одному з ним палаці і разом обідав. Коли ж Андронік у 1183 році став імператором, він побудував розкішні палати, де були розписані сюжети його життя та полювання в Галичині на турів - зубрів. Живопис уявляв собою приміські села з накритими соломою хатинами, кінну їзду по дорозі “Галицькому Гостинцю” через ці села Ярослава Осмомисла і Андроніка з собаками, крик птахів, гавкання собак, полювання на оленів, забитого списом кабана і раненого зубра”[26, с. 167, с. 420].

Вище приведені літописні свідчення дають право гіпотетично відтворити картину Галицького Підгороддя XII століття, умови життя в сільських хатах сіл: Єзупіль, Ямниця, Угринів, через які проїзджали князі Володимир Галицький та Ярослав Осмомисл на полювання [7, с.141-158, с.188-216, с.314].

Оскільки всі цивілізації використовували у своєму сполученні водні шляхи прилягаючих рік, і як наголошувалось вище, Угринів у певній мірі, прилягав до водної артерії, притоки Дністра, ріки Бистриці, по якій в данину мешканці, що розміщувалися по берегах ріки мали не тільки зручне водне сполучення, як з культовими язичницьким центром, “Монастирем”, що знаходиться у Вовчинецьких горах, але й торгово-економічні відносини з стародавнім Галича [10, с.176-179; 36, old. 47].

У висновок аналізу джерел наголосимо, що село Угринів, становлення якого проходило у 895-896 роках, розглянуто через призму археологічних та історичних джерел, являється передмістям, селом - супутником, столиці Галицької землі, міста Галича, господарсько-економічне та адміністративне

становлення якого, в подальшому, слід розглядати з IX століття.

Таким чином перед читачем, за сукупністю проаналізованих джерел, гіпотез вчених та краєзнавців, постає датування виникнення села Угриноів в 895-896 роках, і це остаточна історична реконструкція зародження і становлення села Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області, яка корелюється з широкомасштабними археологічними дослідженнями на території села Угринів з залученням знаючих і не одне десятиліття, апробуваних цю проблему фахівців істориків та археологів.

Археологічні старожитності угорських переселенців 895-896 років виявлені археологом, кандидатом історичних наук, доцентом Вадимом Артюхом в селі Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області.

Список використаних джерел та літератури:

1. Арсенич П. До історії стародавнього Галича (до 70 - ти ліття з дня народження почесного члена УІК). Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2004. - Т. VIII.
2. Артюх В. Звіти завідувача археологічним відділом УІК за 1998-2008 роки. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2008. - Т. XIV.
3. Ауліх В.В. З історії долітописного Галича. В кн. Дослідження з слов'яно - руської археології. - К., 1976.
4. Ауліх В.В., Петегірич В.В. Работы Галицкого отделения Карпато-Волынской экспедиции. АО. 1977. - М., 1978.
5. Древне русское градостроительство X-XV веков. Под общей редакцией Н.Ф. Гуляницкого. - М., 1993. Схема-карта реконструкция общего плана древнерусского Галича. - Рис. 129.
6. Йордан. О происхождении и деянии гетов. - М., 1960.
7. Ідзьо В. Стародавній Галич (246-2006) - 1760 років від часу першої письмової згадки готського історика Йордана. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2006. - Т. XII.
8. Ідзьо В. Галицька держава - процеси етнотворення і становлення (III- XII ст). - Львів "Камула", 2005.
9. Ідзьо В.С., Артюх В.С. Кельтські міста на Дністрі на межі нашої ери. (Згідно карти Клавдія Птолемея I-II ст. н.е.). - Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2002. - Т. II.
10. Ідзьо В. Український мовний ареал від Геродота до Нестора. Українознавець. - Львів, 2006. - Вип. II.
11. Ідзьо В.С. Історія вивчення скельних культових пам'яток на притоках Дністра на прикладі культової

пам'ятки “Монастир”, що між Івано-Франківськом та Галичем біля ріки Бистриця навпроти сіл Ямниця та Сілець. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2003. - Т.VII.

11.Ідзьо В.С. Угорські джерела епохи династії Арпадів про Україну-Русь (IX-XIIIст.). Науковий Вісник Українського Університету м.Москви. - М., 2002. - Т.II.

Ідзьо Віктор. Село Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області в археологічній, історичній та мовознавчій традиції. - Івано-Франківськ «Сімик», 2010р. - 110с.

Ідзьо Віктор. Історія української християнської громади села Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області. 450-літтю з часу першої письмової згади присвячується. (1565-2015рр.). Наукове видання. - Івано-Франківськ «Сімик», 2015р. - 182с.

12.Історія міст і сіл УРСР. Івано-Франківська область.- Київ, 1971 с.242.

13.Історія Угринова. Нариси з історії села Угринова Тисменецького району Івано-Франківської області. Науково - методичний центр "Українська етнопедagogіка і народознавство Академії педагогічних наук України і Прикарпатського університету ім. В.Стефаніка. За редакцією В.Костіва. - Івано-Франківськ “Плай”, 2000.

14.Карпів Й.Тасмниця місцевих назв. - Тисмениця, 1995.

15.Кришто Д. Русские в Венгрии в эпоху династии Арпадов. Славяноведение. - М., 2001. - №2.

16.Майоров А.В. Галицко-Волынская Русь. - Спб., 2001.

Наливайко С. Українське прізвище ІДЗЬО на індоарійсько-угорському тлі. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М.2005. - Т.XII.

17.Партицький О. Старинна історія Галичини. - Львів, 1896.

- 18.Процак Р. Угринів - село моє: історія - минуле і сучасність. - Івано - Франківськ, 2000.
- 19.Раппопорт П.А. Военное зодчество западно - русских земель X - XIII вв. - Л., 1967. - Мал. - Карта 153.
- 20.Руський літопис.- К., 1989.
- 21.Татищев В.Н. История Российская. - М.1964. - Т.І.
- Татищев В.Н. История Российская. - М.1963. - Т.ІІІ.
- 22.Тихомиров М. Древнерусские города. - М., 1954.
- 23.Толочко П. Древняя Русь. - К., 1989.
- 24.Толочко П.П. Галичу - 1100 років. - ГГЗ. - Київ. Галич, 1998.
- В.Д.Баран. Галичу 1100 років. - Археологія. - К., 1999.- №1.
- 25.Толочко П.П. Історичні портрети.- К., 1990.
- 26 Хониат Никита. История: в 2-х т. - Спб., 1860. - Т.І.
- 27.Шушарин В.П. Руссо-венгерские отношения в IX веке. Международные связи России до XVIII века. Ред. Кол.: А.А.Зимин, В.Т.Пашуто. - М., 1961.
- 28.Anonum Belas Regis Notarii de gestis Hungarorum liber 2; De civitatibus Lodameria et Galicia. - Scriptorum rerum Hungaricarum.- Budapestini. 1937. - Т.І
- 29.Hodinka A.Az orosz evkonyvek magyar vonatkozasai. - Budapest, 1916.
- Wertner M.Az Arpadkori udvari tisztviselon sorozata. - Tortenelmi Tar, 1899.
- 30.Gyorffy G.A magyar nemzetsegrol a varmegyeig, a torzstol az orzagig. - Szazadon, 1958.
- 31.Kristo G., Makk F., Szegfu L. Adatok a "korai" helyneveink ismeretehez I// Acta Universitatis Szegediensis de Atlla Jozsef nominatae. Acta Historica. - Szeged, 1973. - Т.XLIV.
- Gyorffy G. A magyar nemzetsegrol a varmegyeig, a torzstol az orzagig. - Szazadon, 1958.

32.Melich J. Nehany magyar nepnevrol. - Magyar xyelv.1090.

Melich J. A honfoglalaskori Magyarország. - Budapest, 1925-1929.

33.Malyusz E. Akozepakori magyar nemzetisegi politika.- Szazadok, 1939.

34.Pasternak J. A krylosi (Galicia) magyar sirleletek. - AH. Budapest (Bp.), 1937.

35.Sarmatia et Dacia cum Ponto Euxirco et Caucasso gecundum Ptolemaeum. - Weimar Verlag des Geographischen Institus.1848. (Капта).

36.CDM. - Krakow, 1887.T.III. - №797.

37.SRH. - I .47, old.

Віктор ІДЗьО

СЕЛО УГРИНІВ
Тисменицького району
Івано-Франківської області
в археологічній, історичній
та мовознавчій традиції

Розділ III.

Вплив давніх угорських переселенців 895-896 років на назву села Угринів Тисменицького району Івано - Франківської області - за свідченнями філологічних джерел

Археологічні та історичні дослідження засвідчують, що на території Угриніва з незапам'ятних часів проживали люди. Їх археологічні старожитності, історичні, топографічні джерела, етноніми, топоніми є предметом зацікавлення представників Угринівської влади, зокрема голови сільської ради Романа Терешкуна, краєзнавця Й.Карпіва, українських вчених Ю. Полянського, В.Грабовецького, Б.Василенка, В.Ідзьо, В.Костіва, С.Пушика, В.Артюха. та місцевих угринівських істориків-краєзнавців, таких як Н.Сокурєнко, М.Венгровича, Р.Процака, які виложили свої напрацювання щодо розвитку та етнованазви села Угринів в своїх працях [1, с.194-195; 7, с.11-13; 22, с.2-22; 23, с.2.].

Однак, найбільше зацікавлення щодо розвитку населеного пункту та назви села Угринів з незапам'ятних часів складають ґрунтовні незалежні філологічні дослідження львівського санскритолога В.Кобилюха [10, с.90-100; с.45-49] та київського мовознавця С.Наливайка [16, с.17-24; 17, с.21-42; 18, с.161-168; 19, с. 492-493, с.507; 20, с.287-289] та інших вчених - мовознавців та лінгвістів, які будуть розглянуті в розділі “Філологічна реконструкція розвитку села Угринів”.

З глибини віків разом із зародженням та існуванням будь-якого поселення, села, як наприклад села Угриніва Тисменицького району Івано-Франківської області, його

безпосередньо супроводжує своє власне ім'я, найменування, яке виражається, як певними символами чи потрясіннями епохи (наприклад перебування та прохід Угрів через Україну та Галичину в 895-896 роках IX століття), діяльністю тих чи інших народів та особистостей, власною мовною та культурною традицією та мовною та культурною традицією сусідів, наприклад, угорців. Звичайно великим потрясінням, військово-політичним та культурно-мовним, господарським та етнічним впливом на населення Галичини було переселення угорського народу, як їх називає літопис "Угрів" у IX столітті, що відтворено як у відчизняних, угорських так і в зарубіжних джерелах, засвідчено археологічною, топографічною наукою відбито в назвах сотень населених пунктів по всій Україні в тому числі й у етно-культурній пам'яті жителів галицького села Угриніва.

Зазвичай інородні назви поселень втому числі й Угриніва, в українському етномасиві виникають не випадково, а незримо несуть певний філологічний та історичний зміст.

Первинне ім'я Угринів, з філологічної точки зору, може змінюватись, вдосконалюватись, проте суть його, як і потрясіння певної епохи, зокрема 895-896 ріках IX століття, час вторгнення угрів у Галичину, збереглося назавжди.

Люди, народжені у селі, наприклад Угринові, зберегли стародавню легенду через покоління про прихід угрів у 895-896 роках та заселення території, яке носить село Угринів. Ця назва села є, якщо не безпосередньо пов'язана з історичною та з мовною назвою та традицією, то десь на чужині щоразу пригадавши своє село Угринів, її мешканець поринає у

приємні ностальгічні спогади про своє рідне село з яким пов'язується певна етнічна, мовна, культурна та історична пам'ять.

Тому кожному односельчанину, мешканцю, уродженцю села Угриніва буде цікаво дізнатися про етимологію та мовні, лінгвістичні гіпотези виникнення населеного пункту, яку буде розглянуто з філологічної точки зору, під впливом переселенців угрів, які у 896 році пройшли крізь галицькі села і своїм перебуванням під стародавнім Галичем дали назву села Угринів, яку ми розглянемо черер призму аналізу філологічних, лінгвістичних, санскретичних та топографічних джерел.

Добре відомо, що назва Угринів є надзвичайно поширена, з філологічної та лінгвістичної точки зору, назва серед прикарпатських і українських поселень взагалі.

Щонайменше ще три села Івано-Франківської області мають таке ж найменування. Зокрема, існує Угринів (Старий і Середній) у Калуському районі. Окрім того, легко відшукати назву села Угринів у інших областях України. Відтак, Угринів є у Львівській (Сокальського району), Тернопільській (Бережанського району), Чернівецькій (Заставненського району) областях та інших.

Ще декілька поселень мають назву, що співпадає зі словом “Угринів” за спільнокореневою основою або змістовим навантаженням. До таких належать Угриньківці Чортківського та Заліщицького районів Тернопільської області, Угринь Галицького району Івано-Франківської та Чортківського району Тернопільської областей, Угорці Золочівського району Львівської області та Ярославського повіту Польщі, а також Угнів,

що під Львовом та Угорники біля Івано-Франківська та Отинії.

Попри те таку мовну спорідненість у назвах згаданих сіл та поселень не обов'язково свідчить про однакове їх походження. Річ у тім, що в імені можуть бути закладені, насамперед, різноманітні мовні, географічні, історичні характеристики, елементи традицій, обрядів, мови та фольклору, які притаманні для даної місцевості. Відтак, надзвичайно важко встановити мовну та лігвістичну, достеменно правильну версію походження назви села Угринів, адже варіантів наразі є кілька.

Найвідомішу і найвірнішу версію подає краєзнавець Йосип Карпів у книзі “Таємниці місцевих назв”. ”За народним переказом, вважає автор, назва села походить від прізвиська Угрин - першого поселенця на цій території. Спочатку говорили: Угринів двір, Угринів лан, а потім із збільшенням кількості жителів, назва перейшла на все поселення. Частина села, яка розташована на вищому кінці отримала назву Угринів Горішній, а та, що на нижчому - Угринів Долішній...” [9, с.50].

З таким твердженням важко не погодитись, адже ще до ХХ - го століття в селі, скрізь легенди згадувались якісь стародавні угри, угрини, наголошувалось, що ним є гурики, г - урики, які ніби то походять від присвійних імен Угрин, Угринів, що нібито гурики - угрики - угрини і причетні до етноніму Угринів.

Що ж до перших жителів Угриніва то у “Довідці про історію села” зазначено : “Дехто оповідає, що першими на селі були три брати - ковалі Будзенки. Інші говорять, що першими були угри Гурики - Г - Угрики”. Якщо такі дані достовірні, то дотримуючись аналогії до версії Й.Карпіва, можна припустити, що назва нашого села

трансформувалась і розвинулась саме із прізвіща Угрин - Гурик. До того ж у архівних документах, що відносяться до XV століття наше село йменується Гугринів, Г - Угринів [9, с.50].

Врешті, традиційно вельми популярним є твердження про те, що чимало назв місцевих населених пунктів нерозривно пов'язані з їх географічним місцезонаштуванням. Дотримується цього і відомий письменник та поет, Степан Пушик, який у своїх публікаціях зазначає: "...над Золотою Бистрицею є село Клузів, тобто те, що виникло коло лугу, "клузі"... А ще вище цього села є Угринів, за річкою - Угорники. Населених пунктів, урочищ з такими назвами є доволі багато, бо виникали поблизу гір, тобто "у гори"...". Надалі С.Пушик спростовує чергове припущення про походження села Угринів - основою для появи присвійного імені "Угринів" стали найперші поселенці - племена угрів. "Немає ніяких підстав назву Угорщина, угри виводити від "югри". Уграми могли називатись ті слов'яни, що жили "у гор". Очевидно, що так само "югрою" називаються племена, що були за Уральськими горами". Філологічна версія С.Пушика " назв села Угринів - "У Гори" мала би наукову цінність, якщо вона підтверджувалась якимись іншими поселеннями такого типу і з такими назвами в регіоні Галицької області. Угринів розміщений зі сторони Чорного лісу, і у лісі на Верхньому Угриніві і на полі між Верхнім і Нижнім Угринівом і на рівнині у більшій мірі, а не біля гори "У Гори" . Угринів більше тяготеє до ріки та лісу, до стародавнього центру Галича, з другої сторони до ріки Бистриці, а не "До Гори" [23], тому ця філологічна гіпотеза поета С.Пушика малоймовірна, оскільки літописець Нестор називає Карпати у XII столітті

“горами Угорським”, “горами Кавкасійськими себто Угорськими” [25, с.1].

Цікавою мовознавчою версією походження села Угринів, є дослідження львівського санскритолога В.Кобилюха, яку він виловив в своїй статті “Праісторія топоніму Угринів” у якій розглянув топонім Угринів через призму санскриту [10, с.90-100; с.45-49].

Дослідник В.Кобилюк у своїй філологічній версії походження села Угринів наголошує: “з давніх давен мовознавці знають назви Угри, Угринів, Угорський, Угерці, Угорці, Угорники та Угриньківці, як похідні від єдиної основи Угри, угорський... Вони угорського походження, або виникли в Галичині під угорським, очевидно політичним впливом. Ці лексичні основи української мови появилася в слониковому складі угорської мови, і є з українсько-угорського походження, оскільки виникли в IX столітті під угорським впливом. Угорці - мадьяри прибули в Галичину в 896 році, тобто у кінці IX століття. До приходу в IX столітті тут виявляється не було їх постійних топонімів чи гідронімів Угринів на території Галичини, бо угорці захопили давно обжиті праукраїнські землі, тимчасово перебуваючи в них, от як на прикладі в околиці Галича, в селі Угринів Тисминецького району Івано-Франківської області, нав'язали в 895-896 роках, свій топонім, Угринів, а захоплений народ поступово підкоряли і мадьяризували. Власне так під їх впливом виник починаючи з IX століття, 896 року, топонім Угринів. Отже топонім із кореневою основою на Угри - розповсюджений майже по всім їх руху в час переселення по всій Україні та Галичині в IX столітті [10, с.90-100; с.45-49]

Як засвідчує “Словник географічних назв України” назви з похідною Угри - Угринів відомі по руху угорських племен на захід, а саме:

1. Угри - Львівської області Городоцького району;
2. Угринь - Тернопільської області Чортківського району;
3. Угриньківці - Тернопільської області Чортківського району;
4. Угриньківці - Тернопільської області Заліщинського району;
5. Угорці - Ярославського повіту в сучасній Польщі;
6. Угерці - Перемишльського повіту в сучасній Польщі;
7. Угерці - Львівської області Самбірського району;
8. Угорці - Львівської області Золочівського району;
9. Угорське Коло - Львівської області Стрийського району;
10. Угорники - Івано-Франківської області Тисменецького району;
11. Угринів - Івано-Франківської області Калуського району;
12. Угринів Верхній - Івано-Франківської області Тисменецького району;
13. Угринів Нижній - Івано-Франківської області Тисменецького району;
14. Угринів - Івано-Франківської області Тисменецького району;
15. Угринів - Волинської області Горохівського району;
16. Угринів - Тернопільської області Бережанського району;
17. Угринів - Львівської області Сокальського району;

18. Угринів - Тернопільської області Підгаєцького району;

19. Угринів - Чернівецької області Заставнівського району;

20. Угриничі - Волинська область, Любешівського району;

21. Угроїди - Сумської області Краснопільського району [4, с.316-317; 10, с.90-100; с.45-49].

Усі ці назви, наголошує санскритолог В.Кобилух, потрібно ретельно проаналізувати в санскриті, порівняти з іншими мовами і тоді виявиться, що з якого кореня походить назва поселення Угринів... Тому назва “Угри”, що первісно означувалась, як “страх, страшний, жахливий” ономізувався із словами “Гори Угорські”, як наголошував літописець Нестор, тобто українською мовою розуміється як мешканці Гір. Появилась лексима - Угринів, Угорець, мешканців прийшлих від похідної Угорщина. Згодом у праукраїнські корені основи невпоміть перемішалися з мадьярськими словами утворюючи літературну угорську мову, та творячи етнонім Угри, Угринів [10, с.90-100; с.45-49].

У санскриті - *ugrata* означає - 1. насилля, грандація; 2. суворість.

У санскриті - *ugra - prabhava* (bah.) означає 1. той, що володіє величезною могутністю; 2. державний, керівник, діяч [13, с.112].

У санскриті - *augrua* n. - (читається із подовженням першим складом “угрія”. П.П.Білецький - Носенко у 1843 році “називає: “угри, Венгрія” [2, с.362].

У санскриті - *dugha* m. - (читаємо ужа) - 1. приплив, 2. повінь, потоп [13, с.143].

Похідні українські прізвиська: Ожга, Ожак та російське слово “ужас, ужасно, ужасный, ужасать” і т. д.

У “Санскритсько-німецькому словноку” Клауса Мілюса слова санскриту пишуться латинською мовою. Але щось подібно до Угриніво не виявляємо. Для зацікавлених наводимо декілька прикладів із первісним - ugra, переклад якого подаль вище, наприклад: У санскриті - ugra - karman:

1. Що пов’язаний із могутньою дією на людину;

2. Що нагадує диявола.

У санскриті - ugra - grosa (читаємо угра - гося), пізніше - жося): 1. шум, несамовитий гамір, 2. крик, 3. оголошення.

У санскриті - ugra - rasmi - величезне могутнє сонце.

У санскриті - ugra - rus (читаємо угра - русь) - величезна краса, блик.

Rus, rusati, rusita - означає: 1. прикрашати, 2. малювати красивою фаобою все гарно, 3. обсипати чимось красивим, 4. запліднювати красою. Похідні: Русь, ім’я Рузя, Рузіта, рушати.

У санскриті - ugra - virua - 1. величезна руїна; 2. надмірне страждання.

У санскриті - ugra - veга m. 1. надмірна стрімкість; 2. надмірне страждання.

У санскриті - ugrayudha (являється уграюда) - страшенно жорстокий воїн[27, s.78 - 79].

На півдні Чехії є містечко під назвою Угерське - Градіште. Тут є зрозуміло, що мається на увазі “ угорське (мадьярське) місто. У Західній Європі в Бельгії, на схід від Брюсселю є топонім Угре із тим самим праякравнським значення, що й ugra. Санскритське слово ugra вже від багатьох тисячоліть входить у назву найбільшої ріки Європи - нинішньої Волги в Російській Федерації. Нині збереглася назва ріки Угра і назва міста Угра на півночі Смоленської

області. Ще в II столітті нашої ери грецький історик Птолемей мандруючи по Русі, називає гідронім Угринів - “Ugra” уже спрощеним уривком складу РА (ra).

Власне той єдиний склад первісного слова “ ugra” зі своїм давнім етимологічним значенням увійшов до назви “ Могутнього небесного світила - Сонця” даснім єгиптянам ще в V-IV тисячолітті до нашої ери, які походять з Правобережної материкової Праукраїни. Через те 12 вересня 1822 року француз Жан - Франсуа Шампольйон вичитав єгипетські ієрогліфи тільки через знання так званої “ давньоскіфської”, тобто праукраїнської мови”[11, с.19, с.35, с.63 - 66, с.223; 10, с.90 - 100; с.45 - 49].

Отже лексема ugra є дуже давньою. Від неї походять наші гідроніми: Укра, Вкра, Вікра і назва - Україна[11, с.214], яка містить в собі фонетичні зміни ще з одного періоду, коли фенома [g] переходила в феноми [r] і [k]. Тому маємо Угра - УРА! (Слава!). Інша назва вийшла із ugra + jna (janati / janate) -

1. той, що знає, розуміє, усвідомлений;

2. м. знавець; janatar m. - знавець, свідок.

Отже, Україна це:

1. ”Та, що знає велич Божу”;

2. ”Та, що розуміє славу Божу”[14, с. 22-45; 10, с.90-100; с.45-49].

Прадавня основа Ugra - залишила великий слід у нашій правмові та в мовах сучасного світу. Вона є в первісному і в пізнішому, вже в еволюційно зміненому, вигляді, що впізнаємо при уважному вивченні історії рідної мови і то тільки в порівнянні з нашою прамовою - Санскритом [10, с.90-100; с.45-49].

Топонім Угерці, Угерське Градіште та Угорське Коло є похідні пізнішого походження, вже еволюційно

зміненого, від назви “угрія, угри” (див. Словник П.П.Білецького - Носенка). Похідна: угарі, вугарі, вугравати, вугристий [3, с.316].

Цих дві лексеми змінювалися спочатку у двох напрямках:1. Фонема - [Г] переходить у фонему - [Г]; фонема - [Г] оглушується, тобто полегшується в артикуляції, дає також щілину, але, але більш передню фонему [К]. Маємо угри. Інша лексима укри, але з тим же наголосом на першому складі - пішли на схід і пішли на захід у спрощеному вигляді [10, с.90-100; с.45-49].

На півдні Середнього Сибіру Російської Федерації (РФ) є топонім УК над річкою Уда Іркутської області. У цій назві зберігся перший наголошений склад. Таке ж явище спрощення є у лексемах з ненаголошеним складом у слові протягом тисячоліть виявляємо глитві в назві м. Укмегре на північному сході від Кавнасу. У санскриті – *mrga* [13, с.518] - (читаємо мръга) - 1. дичина, дика тварина великого чи малого розміру; 2. олень, серна, вепр. На ґрунті литовського пізнішого повноголосся дало Мерге, а в Україні, Польщі та Вірменії - Мугра. До речі слова з такою основою, як і в афганській мові, мають негативне, а той лайливе забарвлення у побутовому спілкуванні [10, с.90-100; с.45-49].

У німецькій мові є топонім “Уккерат”, що в санскриті складається із двох основ (*ukra+rati*), що разом означає “той, що забирає страх і тим самим додає спокою”.

Тут зустрічаються дві кореневі основи, тому “перемагає” наголошений склад - *uk + rat*. Але ж у німецькій мові є закон позначення наголосу подвоєнням фонем у наступному складі і виходить - “Уккерат”. Цей “ німий” закон дуже часто змінює основну форму первісного кореня праукраїнської мови, ніби

“соромлячись” свого походження від найдавнішої неньки. Чи не краще позначити наголос нинішнім слов’янським методом. Та, “що край, то звичай” [16, с.17-24].

Голосна [Е] тут виконує зв’язкову функцію між двома коренями так само, як і в новішій українській мові першого тисячоліття до н.е. документом якої є величава праукраїнська пам’ятка історії мови - “Велесова Книга”.

Назва нинішнього східно - бельгійського містечка Угре в і села Угри (нині вимовляють Угри Городоцького району на Львівщині) походятьб від первісного ugra у значенні:” міфчний, могутній, сильний, божественний, строгий, силач, моцар, епітет Шиви та Рудри...”. Похідне: унри, угарі, угристий, вугарі (висипка), вугруватий [3, с.316], угор (риба).

Містечко Угроїди - топонім у Сумській області. Складається із двох коренів – ugra+aida, разом ugra - aida дало нам Угроїда = Угроїди (aida читаємо “ида”) - означає, 1. “той, що освіжає, зміцнює”. 2. потомок чи намісник Божий - означає “той , що зміцнює могутність і славу Божу” [10, с.90-100; с.45-49].

Угорники - топонім у Карпатах. Зі слів корінних гуцулів, так називали опришків чи інших підпільників, які пішли в гірські ліси для тимчасового переховування і боротьбі за незалежність Краю. В етимологічній основі тут є коренева “гора, гори”.

Угринів, Угринь - назва села походить від ugra+ina, разом ugraina - Угриня - після спрощення протягом тисячоліть - Угрин, Угринів, що означає “Сонце Величі (Божої), очевидно від пестливоїблюбові у ставленні появилася м’яка фонема кінцевого [Н], як у словах: “істоньки, питоньки, спатоньки...”. Похідне сучасне

прізвизе Угрин, назва села Угринів [10, с.90-100; с.45-49].

В багатьох словниках цю лексему ототожнюють із “угорець”, “угрин”, від яких творять населений пункт “Угринів”, Угриньківці. У санскриті Угринь+khev (khevati) - служити, прислужуватися - сі (cinoti...) - навантажувати, збтрати (ся), нагромаджувати (ся). Разом: Угринь+khev+сі+ = “Ті, що збираються служити під Сонцем величавим”, або “ що відправляють службу Божу під могутнім Сонцем”, тобто під теплим рсонням. Угриничі – у санскриті ugra+ina+ic - (читати “іч”) - володар, владика. Разом: “ugrainaic” - Угринич = “Володар божественної величі Сонця”, тобто старший священник для мирян , тобто віруючих - сонцепоклонників, які сягали аж до 988 року, бо після прийому християнства появились зовсім інші назви у релігії. Угринів – у санскриті ugra + ina + jiv - (jivati) - 1.жити, бцти живим. Разом: ugrainjiv - Угринів = “той, що що живе під величчю сонця”, тобто “ хто живе під сонячним теплом і світлом” [13, с.108].

Це нам продемонструють гідроніми, топоніми, імена, прізвища та різні словники слов'янських мов. Так Грінченко Б.Д. у своєму “Словнику” подає слова “Угрівати(ся), Угрів, Угрівок - “де сонце гріє”, нині називаємо одним словом - осоння [3, с.316].

Російський мовознавець Даль В. у своєму “Словнику” подає “Угрев, Угревина”, що означає “сонячне тепло”, “Солнцепек”, “знойное местечко”, тобто українське - осоння [5, с. 470].

В сербо - хорватській мові - ugrijati” - означає “зогріти, нагріти”. Словники імен не відчувають різниці між іменами “Гринь” і “Гриць”, її відчуває народна мова

у топонімах, прізвищах і в санскриті відчуваємо вражаючу різницю [29, s.336-337].

Багатом вченим здається, що топонім Угринів походить від назви угри - угорці, оскільки він реально пов'язується з уграми переселенцями. Слід наголосити, що такі топоніми за своєю побудовою значно давніші ніж угорські назви угри, угринів на нашій території. Таких топонімів є аж девять, а з розгалуженням цих назв доходить до дванадцяти і то в різних областях України. Отже, наголошує у висновку санскритолог В.Кобилюхи ми дізнаємося про девять сіл на Україні з назвою Угринів з праісторичною праукраїнською назвою, що розвинулась під впливом угорських переселенців у IX столітті, що давнє життя нашого народу на рідній Землі під “благодатним Осонням” є давні і потребує подальшого дослідження. Через ту благодать в Угринівах виростили не тільки веселі, розумні й працьовиті люди. Як в Угриніві під Галичем, Тисминецького району так і в Старому Угринові Калуського району Івано-Франківської області проходило життя з великою чисельністю мешканців із незвичайними мистецькими і всебічно майстерними талантами, що славилися на всю Гуцульщину і Галичину [10, с.90-100; с.45-49].

Слід наголосити, походження назви Угринів є цікавою з огляду розширення світобачення на проблему походження топоніму та виникнення села Угринів Тисминецького району Івано-Франківської області, однак вона відносить нас у 895-896 роки, які корелюються і доповнюють археологічні джерела тільки з IX століття, які пов'язуються з переселенням угрів згідно чого, найбільш ймовірно в той час і пройшла та кристалізація топоніму села Угринів Тисминецького

району Івано-Франківської області, що проглядається і через призму вищеприведених археологічних досліджень у ХХ столітті Я.Пастернака [28, Vol.21.141.0] та у ХХІ столітті археолога В.Артюха [1, с.194-195].

Сукупність вищеприведених філологічних джерел більш конкретно кристалізують угорську версію виникнення топоніму та походження назви села Угринів, яка прив'язується і з філологічної точки зору до угорських переселенців, які прийшли в Галичину в 896 році, та подальшого угорського впливу на виникнення села з назвою Угринів Тисминецького району Івано-Франківської області. Археологічні старожитності угрів, точно датуються 895-896 роками ІХ століття і говорять про те, що прийшли угорці на цьому великому Угринівському полі чи пасли коней, чи мали якийсь час постою, оскільки знайдені старожитності пов'язуються з угорською кінською зброєю [1, с.194-195].

Сам факт, що літописець Нестор, з філологічної точки зору, називає Карпати “Горами Угорськими”, ще раз підтверджує спорідненість філологічну назви села Угринів з певними угорськими топонімами чи переселенцями угорцями. Так Руський літопис вперше фіксує нам термін “Угри” розповідаючи про народи Яфетові у ХІІ столітті: “Яфет узяв також краї до Понтійського моря на північних сторонах: Дунай, Дністер, і Кавкасійські гори, себто Угорські...” [24, с.1].

Дальше літописець Нестор описує усобиці часів правління Святолка, наголошуючи, що:” Святополк же сей окаянный, лихий, убив також брата Святослава, пославши убивць до гори Угорської, коли він утікав в угри” [24, с.71].

Сучасні дослідники праці: "Історія Угринова (Нариси з історії села Угринова Тисьменецького району Івано-Франківської області)", що вийшла в Івано-Франківську в 2000 році під редакцією історика В.Костіва, проводячи версії походження села Угринів С.Пушика, Р.Процака нагошують: "На думку історика Віктора Ідзьо, уродженця села Угринів, назва села походить від угорських переселенців, що в IX столітті зупинялись в стародавнім Галичі по дорозі в Паннонію. Власне від їх перебування в околиці стародлавної Галича, на території майбутнього села і пішла назва села Угринів. Твердження доктора історичних наук. професора академіка Віктора Ідзьо корелюється з вітчизняними та угорськими джерелами і претендує на достовірність" [7, с.12-13].

Слід наголосити, такої ж точки зору, щодо версій походження назви села Угринів в своїй праці "Українське прізвище ІДЗЬО на індоарійському - угорському тлі" притримується провідний науковий співробітник Інституту Українознавства МОН України Степан Наливайко, який наголошує: "... Угри, Угринів через призму мовознавства цілком достовірно, вченими - мовознавцями, пов'язується з переселенням угорців у IX столітті. Особливо їх топонімічне, лексичне виникнення українських сіл Угринів, Угоринки і т. д. було для мене предметом науковго вивчення". Через кілька десятиліть, на межі XX і XXI століть, вже на українознавчій ниві доля звела мене з академіком Віктором Святославовичем Ідзьо..., який родом з села Угриніва. Я сприйняв це як знак і упритул взятися до з'ясування виникнення села Угринів Тисминецького району Івано-Франківської області та українського прізвища Ідзьо, аби з'ясувати його походження і

значення цих назв в історії України. Хоча й усвідомлював неймовірність того, що угорська назва села Угринів й українське прізвище Ідзьо можуть мати спільне мовне джерело. Я схилився до думки, що однаковість назви села Угринів й українського прізвища - просто випадковий фонетичний збіг, оскільки в селі Угринів, де прадавніх часів проживає рід Ідзьо і де, як засвідчують документи, в XVII столітті відомий Іван Ідзьо, що примкнув до національно івизвольних військ у полку полковника Семена Височана, в кінці XVIII - першій чвертві XIX ст. проживав прадід - Михайло Ідзьо дід - Іван Ідзьо (XX ст.) [7, с.159]. батько - Святослав Ідзьо (XX - перше десятиліття XXI ст.) і сьогодні проживає рід Ідзьо (близько 50 осіб різної статі) і всі вони є родичами академіка Віктора Святославовича Ідзьо” [16, с.17-24].

Як наголошує в своїх дослідженнях академік В.В. Грабовецький, завідувач кафедри історії України Прикарпатського національного університету, село Угринів Тисmineцького району Івано-Франківської області після часу переселення угрів в 896 році IX століття, та функціонування Угриніва в X-XIII ст. згадується в джерелах у XV столітті в 1440 році, є туманні згадки польських джерел про Угринів і в 1380 роках, що дає право припускати поступове зростання села починаючи з IX по XIII ст., де реально, воно стає відоме, згідно письмових джерел, в кінці XIV на початку XV століття.

За дослідженнями та легендарними переказами в IX столітті через територію Угриніва Тисmineцького району Івано-Франківської області в 895-896 роках проходили чи перебували на постій до пів року угорські племена, у XII столітті галицький князь Володимир розгромив угорські

полки і осоромлений угорський вельможа, родич угорського короля, з роду Арпада, який втратив все угорське військо, не побажав повертатися з соромом в Угорщину і оселився під Галичем, можливо в Угриніві, зобов'язавшись вірно служити галицькому князю та виконувати всі військові повинності. Князь Володимир Галицький, об'єднувач та засновник Галицького князівства, подарував йому місцевість та село яке ще й сьогодні старі житері називають старогалицькою назвою - "Рогізне", яке з XII століття почало носити назву Угринів, що за 20 км. від стародавнього Галича, якому, як столичному центру Галицької землі в 2006 році виповнюється 1700 років від часу першої письмової згадки в 246 р. н. е. готського літописця Йордана 246 р. (за науковими висновками академіка В.С.Ідзьо).

У місцевих жителів зберігся про село стародавній вислів: "Чий погіст (погост) - гостинний двір, село - Угринів, де наголос падає на перший склад, зокрема букву "У"! - григів" [16, с.17 - 24.].

Як засвідчено в стародавній легендах перший "Угрин", лицарі "Угрини", власники села "Угринів" та навколишніх земель у XII-XIV ст. добре вели господарство, були багатими господарями та добрими галицькими рицарями та князівськими боярами.

Слід наголосити, що в стародавній історичній традиції Угринів по "гостинцю", дорозі, що веде від столяного Галича, є друге за Ямницею, а отже Угринів в своїй стародавній історичній традиції було підгороддям (селом - супутником) стародавнього столичного центру Галичини - міста Галича [16, с.17- 24].

Дальше київський дослідник Степан Наливайко, розвиває своє дослідження вивчення виникнення топоніму села Угринів у наступній праці "Князівське ім'я

Ізяслав та українське прізвище Ідзьо на індо - арійсько - угорському тлі” в науковому журналі “Українознавство”: ”село Угринів, як зазначено в попередній праці, недвозначно засвідчує причетність її до етноніма угри - угрини - угорці.”

Тому з’ясуємо проблему: Угри, Угринів в українській ономастиці. Зрозуміло, що назва Угринів утворена від іменника угрин і присвійного суфікса ів, активного в українському назвотворенні. Тож Угринів означає “Місто угринів (угорців)”, “Угринське (Угорське) місто”. Два потоки Угорських є на Закарпатті (Тячівський і Рахівський р-ни) і один - на Івано-Франківщині (Верховинський р-н). В останньому й гора Угорська та потік Угорська Поточина. На Закарпатті ж (Хустський р-н) і потік Угринів. Потік Угорці є на Львівщині (Самбірський р-н), там і річка Угриня (Нестерівський р-н). Річка Угор (Угар, Угра), притока Десни - на Чернігівщині, Угринка - на Берестейщині, притока Мухавця, який є частиною Дніпро - Бузького лиману .

Тож лише Угор (Угар, Угра), притока Десни - у басейні Дніпра. Інші 8 річок і потоків - із басейнів Дунаю, Дністра, Бугу та Вісли, а найбільше їх - у водозборі Дунаю [29]. Гідронім і топонім Угринів - у басейні Тиси, лівої притоки Дунаю. Отож ареал найбільшого поширення гідронімів і топонімів на Угр, Угринів є - Закарпаття, Львівщина й Івано - Франківщина. Історична топогеографія не менш цікава. Сучасні Карпати називалися Угорські гори, а за містом Санок були Угорські ворота. Вважається, що обидві назви постали в IX ст., коли угорці через Східну Європу й Карпати прийшли на терени сучасної Угорщини, свою другу батьківщину. За Геродотом, кімерійці після битви між собою біля нижнього Тірасу - Дністра тікали від

скіфів, що йшли зі сходу, вздовж Чорного моря, “а скіфи переслідували їх, маючи праворуч Кавказ”. Якщо це справді так, то Кавказом тут іще в V ст. до н. е. названі Карпати [17, с. 178-179].

Між старим Києвом і Печерським монастирем було урочище й гора Угорське, нині в межах Києва. Цей район у літописні часи був заселений, мав систему укріплень, вічову площу і входив до так званого Берестівського “урядового центру” (навіть чи випадковий перегук їх із середньовічним Берестям та її річкою Угринкою). Тут теж були Угорські ворота, бо сюди від Дніпра піднімався узвіз, що замикався брамою. Вони згадуються під 1151 роком, коли Київ обложили ковуї, торки й печеніги. Прикметно, що саме на горі в урочищі Угорське похований Аскольд - тут нині парк Аскольдова могила. Що може свідчити про якусь глибшу, досі ще не зовсім зрозумілу й збагнуту причетність Аскольда до угрів[18, с.34-48].

Сама назва Угорське постала нібито тому, що тут зупинялися угорські купці. Перша літописна згадка про неї - 882 рік: “І погребли його на горі, яка нині зветься Угорською”. Під 894 роком мовиться, що “йшли угри мимо Києва горою, яка нині зветься Угорське” і “...поховали Аскольда на горі, яку нині Угорське називають”. Дехто ідентифікує цю гору з горою Хоревія і навіть твердить, що вони похідні від спільного кореня. Та все ж імовірніше, що назва Угорське сходить до етноніма угри. Отже в Угриніві Тисминецького району Івано-Франківської області угри точно були в 895-896 роках, що і точно датує виникнення поселення Угринів [17, с.179].

Візантійський імператор та історик Костянтин Багрянородний у творі “Про управління імперією” (X ст.)

серед 6 фортець на Дністрі, одне - угринів[8, с.298]. називаючи його -“укріплення, фортеця” [21, с.174], під яким вчені вбачають Кам’янець (давнє каменец “фортеця [12, с.146, с.250].

Означення Угринів українська мова знає кілька історичних термінів - угра, угор, угрин, угринчук, а угорської жінки - угорка й угринка. Слово угрин складають угр+ин, де ин - суфікс приналежності або наділеності, властивий слов’янським мовам (полянин, древлянин, сіверянин. У санскриті ugga (хінді ugr) означає “дужий, сильний, могутній”, “великий, високий, шляхетний”, “суворий, грізний, гнівний”, “силач, велетень, богатир, герой”[20, с.112].

Ім’я “Угра” входить першим елементом у численні двоосновні чоловічі й жіночі імена, так звані імена - композити [6, с.411; 20, с.94; 24, с.23; 15, с.175-177; 27, с.78-80; 26, с.450-451; 25, с.34-69; 15, с.185-196, с.397-425].

В наступному своєму дослідженні “Князівське ім’я Ізяслав та українське прізвище Ідзьо на індо-арійсько-угорському тлі”, яке було опубліковане в науковому журналі “Українознавство”. - К., 2006., С. Наливайко наголошує:” Таким чином село Угринів поблизу стародавнього Галича (III - XIII ст.) та середньовічного Станіслава з 1961 року міста Івано-Франківська (XVII - XXI ст.), є цікаким, з мовознавчої точки зору, населеним пунктом, з давньою історичною та етимологічною традицією. Його назва Угринів, яка постала після міграції Угрів у 895-896 роках, спонукає до подальшого етимологічного та мовно-етнічного дослідження”[18, с.161 - 168].

Виникнення етноназви села Угринів Тисменицького району Івано - Франківської області, дослідник Степан

Наливайко з'ясовує також у великій монографії “Українська індоаріка”, яку видало київське видавництво “Євшан зілля” у 2007 році [19, с.492-508].

Дослідник наголошує, що зустріч на українознавчій ниві з Віктором Святославовичем Ідзьо, доктором історичних наук, професором, академіком, ректором Українського університету в Москві, родом з села Угриніва Тисминецького району Івано-Франківської області, була не випадковою. Власне вона: “розпочала моє дослідження топонімів Угринів, Угрин, з села Угриніва Тисминецького району, що на Івано-Франківщині, звідки родом академік Віктор Святославович Ідзьо. Ця стародавня назва села Угринів, недвозначно засвідчує причетність її до етноніма угринів, угрів - угорців... Найбільший ареал поширення топоніму та гідроніму Угр - Угринів в Закарпатській, Івано - Франківській та Львівській областях” [19, с. 492-492; с.503, с.507].

У розділі “Угри в українській ономастиці” завідувач відділу порівняльних досліджень Науково-дослідного Інституту Українознавства МОН України, Степан Наливайко наголошує: ”Назва села Угринів утворена від іменника угрин і присвійного суфікса - ів, активного в українському назвотворенні.

Тож Угринів, Тисменицького району Івано-Франківської області - означає “Місто угринів (угорців), “Угринське (Угорське) місто чи місце”.

Історична топографія наголошує, що Карпати називалися гори Угорські в IX столітті, коли угорці через Прикарпаття і Капрати йшли на свою другу батьківщину, територію сучасної Угорщини. Таким чином, наголошує дослідник С.Наливайко у обширній монографії “Українська індоаріка”: ”українська назва Угринів

говорить і про давні індоарійські - угорські зв'язки [19, с.507],

Наголошуючи на індо-угорському походженні назви села Угринів Тисминецького району Івано-Франківської області, дослідник зауважує: ” переселенці Угри цілком реально проходили по території Галичини у 986 році на якому виникло село Угринів Тисминецького району Івано - Франківського району, що знаходиться в передмісті стародавнього Галича. Проведені великі пошукові роботи та знайдені на полі між Верхнім і Нижнім Угринівом старожитності угорських переселенців IX століття, кандидатом історичних наук, археологом Вадимом Артюхом, ось факт, який яскраво підтверджує нашу гіпотезу [1, с.198-199; с.492-508].

Хоча ці старожитності є малочисельними, а звідки, як вважає археолог В.Артюх, вони можуть бути багаточисельними, оскільки тут Угри зупинялися короткочано і могли стояти на цьому угринівському полі, на якому в подальшому постав населений пункт Угринів, відсили до пів року. Однак ці угорські старожитності є реальними і це дає підстави наголошувати, що наша гіпотеза, яка ще потребує подальшого археологічного підтвердження, є вірна [19,с.492- 493, с.501, с.503-508; 1,с. 198-199].

У наступному дослідженні “Тисяча найновіших тлумачень давніх українських назв, імен, прізвищ на індоарійському матеріалі”, яка вийшла в 2008 році, київський дослідник С.Наливайко (завідувач сектору українознавчих досліджень науково-дослідного Інституту українознавства МОН України, сходознавець, індолог, випускник індійського відділення факультету східних мов Ташкентського університету та Лакхнауського університету (Індія), на основі нових

порівняльних дослідженнях, пояснює назву села Угринів, топонім та гідронімів з однойменними назвами: “Так, назву **“угорські”** річки слід кваліфікувати як низку гідронімів пов’язаних з етнонімом угри. Це потік Угорці на Львівщині, дей річка Угриня, два потоки Угорських і потік Угорській на Івано-Франківщині, де річка та село Угринів, потік Угорська поточина і гора Угорська, а також потік Угринів на Закарпатті. Річка Угра (Угар, Угор), притока Десни, що на Чернігівщині, Угринка на Берестейщині. Тож лишк річка Угра в басейні Дніпра, інші вісім пісок і потоків у басейні Дунаю, Дністра, Бугу та Вісли, причому в водозборі Дунаю їх п’ять.

Ареал найбільшого поширення **“угорських гідронімів”** та топонімів типу **Угринів** на Закарпатті Львівщині та Івано-Фраківщині. Карпати колись називались Угорські гори, за містом Сяном були Угорські ворота. Між старим містом і Печерським монастирем у Києві було уричище й гора Угорське. Цей район у літописні часи мав систему укріплень, вічову площу і входив до так званого Берестівського “урядового центру” (пор. Середньовічне Берестя та її річку Угринку). Тут були й Угорські ворота, бо від Дніпра піднімався узвіз, що замикався брамою. На горі Угорське похований київський князь Аскольд (тут нині парк Аскольдова могила). Іпатівський літопис під 1204 роком у Волинській землі згадує місто Угровезьк. Назва від первісного Угровезьк, а везьк від вежа. Тобто Угровезьк - “Угорська вежа”, “Угорська фортеця” Назва спершу могла мати форму Угровеж, Угровіж. Оскільки переселенці угри ставили вежі, тобто свої шатри при переселенні проходячи через Україну, то місце Угровська у первісному значенні, на нашу думку, могло означати місце, укріплений табір з “угорських веж”, де

вони стояли під час переселення в Паннонію. Скріплена фортеця, місце тимчасового фортепікаційної стоянки угрів могла в майбутньому перерости в місто Угровеськ, яке згадується і Іпатівському літописі під 1204 роком.

Щодо “угорських річок”, то вони не тільки пов’язуються з етнонімом угри, алей можуть означати “могутня, велика, грізна (ріка)” (пор. Відоме Угрюм - ріка, дослідливо Огрюм - ріка), оскільки санскрит - *ugra* має всі ці значення притаманні для етноназви Угри та топоніму Угринів.

Що ж до етно - назви **Угри** - то це літописне плем’я, яке вчені відносять до фіно - угорських племен.

Проте серед так званих сіндо - метських племен Приазов’я (давня Меотида), засвідчені агри (огри, оугри), які мають індоарійську приналежність й споріднені з половцями й печенігами.

У санскриті **Ugra** (хінді **ugr**) означає “дужий, сильний, могутній”, “силач, велетень, богатир, герой” - усі ці значення якнайкраще підходять для етноніма-самоназви.

Таким чином, етнонім угри - угрини - угорці означає “силшні - великі - могутні - грізні (богатирі - герої)”. Таке саме значення мають і найдавніший писемно засвідчений етнонім на теренах України - кімери - кімерійці, індійський етнонім сувіри - саувіри й український сівери - сіверяни.

Ім’я Угра має Шіва - Рудра, тотожний наршому Родові - Велесові - Стрибогу, його мають персонажі індійської міфології та епосу, воно входить компонентом у численні двоосновні імена, яких знову-таки найбільше у Шіви, атрибут якого - тризубець. Імена з Угра мають Вішну й Клішна - Вишень і Кришень, як наголошує “Велесова Книга”. Імена всіх

цих божеств, спільних для індійців та українців, широко відбиті в українських прізвищах і назвах. Прикметно й те, що в ретельно розробленій становій і кастовій класифікації давньоіндійського суспільства терміном **ugra** означається нащадок батька - кшатрія (воїна) й матері - шудрянки (селянки). А давній соціальний термін шкдра широко відбитий навіть у сучасних прізвищах - Шудря, Шудра, Шудряк, Шудрик, Шудренко, Шудраченко, як і термін угра в назвах: Угорські, Угринів [27, s.78].

Що стосується терміну **Угринів**, то цим йменням зоветься ряд населених пунктів на Івано - Франківщині, Львівщині та Закарпаттю. Ця назва, робить висновок у своєму дослідженні “Тисяча найновіших тлумачень давніх українських назв, імен, прізвищ (на індоарійському матеріалі) завідувач сектору порівняльних досліджень науково-дослідного Інституту українознавства МОН України, сходознавець індолог, випускник індійського відділення факультету східних мов Ташкентського університету та Лакхнауського університету (Індія) С.Наливайко, засвідчує причетність до етноніму **угри - угрини**, де слово угрин складають угр+ин, де ин суфікс приналежності, наділеності, угорських племен. Тож назва **Угринів** означає “Місто Угринів”, “Місце Угринів” (перше поселення, тимчасове місцестояння, отже Угринів, Угринське, Угорське місто, де стояли угорські племена в 895-896 роках під Галичем, своїми вежами, в майбутньому селі Угринові Тисиєницького району Івано-Франківської області, очевидно по колу створюючи табір, стоянку, поселення, місто в час свого переселення, стояли угри-переселенці князя Алмоша. Слід наголосити, що найбільше таких назв дійсно є на території України в місцях тимчасових

стоянок під час переселення угорських племен, що відтворено слов'янським означенням цього племені: Угри, Угрин, Угринів і т. д. Так наприклад Ужгород (угорська назва Угварі) - місто на Закарпатті на ріці Уж. В угорській назві “вар” означає “місто”, первісно “укріплення, фортеця, рясно відбите в давньоукраїнських в давньоукраїнських назвах (Вара, Варин, Варовичі, Заворичі, Пустоварівка, Сквиря) [20, с.287-289].

До цього етно - топонімічного ареалу, відноситься слов'янське означення племен “Мадьярів” - “Угри”, та пов'язаних з їх місцями перебування у 985-986 роках поселень типу “Угринів” Тисминецького району Івано - Франківської області [20, с.287-289].

У висновок дослідження наголосимо, що філологічна реконструкція розвитку села Угринів Тисминецького району Івано-Франківської області є не повна і потребує апробації нових мовних, лінгвістичних та тографічних джерел, як і досліджень вчених по вищезначеній проблемі, що є предметом нашого подальшого дослідження...

Археологічні старожитності угорських переселенців 895-896 років виявлені археологом, кандидатом історичних наук, доцентом Вадимом Артюхом в селі Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області.

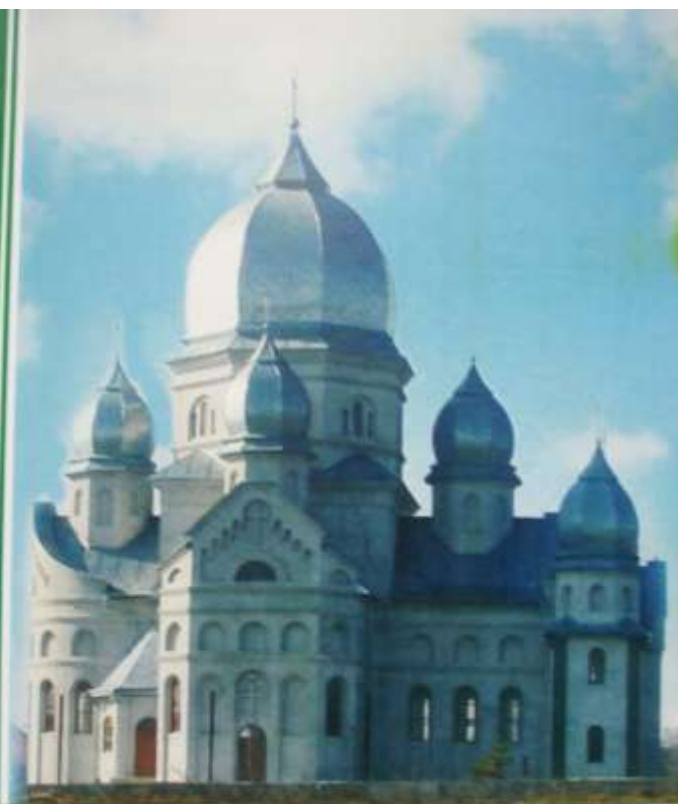
Список використаних джерел та літератури:

- 1.Артюх В.Звіти завідувача археологічним відділом УІК за 1998-2008 роки. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2008. - Т.ХІV.
- 2.Білецький - Носенко П.П.Словник української мови. - К., "Наукова думка", 1966.
- 3.Грінченко Б.Словник української мови.- К.,1909. -Т.ІV.
- 4.Горпинич В.О. Словник географічних назв України. - К., "Довіра", 2001.
- 5.Даль В.Толковый словарь живого великорусского языка. - М., "Русский язык", 1982. - Т.ІV.
- 6.Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі. - К., 1985. - Т.ІV
- 7.Історія Угринова. Нариси з історії села Угринова Тисменицького району Івано-Франківської області. Науково - методичний центр Українська етнопедagogіка і народознавство Академії педагогічних наук України і Прикарпатського університету ім. В.Стефаника. За редакцією В.Костіва. - Івано-Франківськ "Плай", 2000.
- Ідзьо Віктор. Село Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області в археологічній, історичній та мовознавчій традиції. - Івано-Франківськ «Сімик», 2010р. - 110с.
- Ідзьо Віктор. Історія української християнської громади села Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області. 450-літтю з часу першої письмової згади присвячується. (1565-2015рр.). - Івано-Франківськ «Сімик», 2015р. - 182с.
- 8.Карамзин Н.М. История государства Российского. М., 1989. - Т.І-ІV.
- 9.Карпів Й. Таємниця місцевих назв. - Тисмениця,1995.
- 10.Кобилюх В. Праісторія топоніму Угринів. Науковий Вісник УІК. - М., 2008. - Т. ХІV.

- Кобилюх В .Праісторія топоніму Угринів. Грегит. Історико-краєзнавчо-туристичний часопис дослідників Гуцульщини. - Львів, 2009. - Ч.5.
- 11.Кобилюх В.О.Українські козацькі назви у санскриті. - Львів - Київ - Донецьк. - ІПШ: "Наука і освіта", 2003.
- 12.К.Багрянородный. Об управлении империей. //Развитие этнического самосознания славянских народов в эпоху раннего средневековья. - М., 1982.
- 13.Кочергина В.А. Санскритско - русский словарь. - М., "Русский язык", 1987.
- 14.Кузич-Березовський І. "Оріяна". - Мічиган, 1980.- Т.І.
- 15.Леонюк В. Словник Берестейщини. - Львів, 1996.
- 16.Наливайко С. Українське прізвище ІДЗЬО на індоарійсько-угорському тлі. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2005. - Т.ХІІ.
- 17.Наливайко С.І. Індоарійські таємниці України. - К., 2004.
- 18.Наливайко С. Князівське ім'я Ізяслав та українське прізвище Ідзьо на індо-арійсько-угорському тлі. Українознавство. - К., 2006. - №2.
- 19.С.Наливайко. Українська індоаріка. - Київ, Вид. "Євшан-зілля", 2007. - С.492-493. - С.501. - С. 503-508.
- 20.Наливайко С. "Тисяча найновіших тлумачень давніх українських назв, імен, прізвищ (на індоарійському матеріалі).- Київ - Видавництво "Євшан - зілля", 2008.
- 21.Нерознак В.П. Названия древнерусских городов. - М., 1983.
- 22.Процак Р.Угринів - село моє: історія, минуле і сучасність. - Івано - Франківськ, 2000.
- 23.Пушик С. Клузів чи Ключів? // Тижневик Галичини. 1994. - 4 листопада.
- Пушик С. Дохристиянський Галич. // Галичина, 1994.
- 24.Руський літопис.- К., 1989.

25. Санскритско - руский словарь. - М., 1978.
26. Янко М.П. Топонімічний словник України. - К., 1998.
27. Myllus Klaus. Worterbuch Sanskrit - Deutsch. Langenscheidt-Verlag Enzyklopadie. - Leipzig - Berlin - Munchen-Wien-Zurich-New-York, 1975.
28. Pasternak J. A krylosi (Galicia) maguar sirleletek. - AH. Budapest (Bp.), 1937.
29. T. Llijas. Rusko-srpsko-hrvatski i srpsko - hrvatski-ruski rjecnik. - Sarajevo, 1988.
-

ВІКТОР ІДЗЬО

**Українська християнська громада
села Угринів Тисменицького району
Івано-Франківської області.
450-літтю з часу першої письмової згади
присвячується (1565-2015рр.)**

**Інститут Східної Європи
Кафедра українознавства
Університету «Львівський Стявронігон»**

Висновок

Монографія академіка віце-президента Академії «Трипільська Цивілізація», академіка Міжнародної Академії Наук Євразії доктора історичних наук, професора, директора Інституту Східної Європи та завідувача Кафедри українознавства Віктора Ідзя “Вплив давніх угорських переселенців 895-896 років на назву села Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області” приурочена 40 - літтю науково-педагогічної праці автора(1979-2019рр).

У праці “Вплив давніх угорських переселенців 895-896 років на назву села Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області” автор проаналізував попередні дослідження з археології, історії та мовознавства, провів реконструкцію розвитку населення з часу заснування та утвердження назви села з іменем - Угринів. На джерельній базі, наукових працях українських та іноземних вчених, прослідкував виникнення назви села Угринів з епохи Української держави IX-XIV століть, та першої письмової згадки XV століття - 1440 р., що виявлена в епоху Польсько-Литовської держави XV-XVIII століть.

Отже у праці “Вплив давніх угорських переселенців 895-896 років на назву села Угринів Тисменицького району Івано-Франківської області” було наголошено, що село Угринів яке розвивався з IX-XIV по століття, вже в епоху Русь-України, було під Галичем великим селом. В праці було надане наукове обґрунтування назви села Угринів та його розвитку на основі археологічних, історичних та філологічних джерел.

Наукове видання

Віктор Ідзьо

**Вплив давніх угорських
перенселенців 895-896 років
на назву села Угринів Тисменицького
району Івано-Франківської області.**

Видання II.

Подано до друку 3.01.19 р.

Підписано до друку 4.11.19 р.

Формат видання 60/ 84 1/16. Папір
офсетний. Умовн.друк.арк.10,25

Зам.56. Тираж 300 екз.

**Львів,
Видавництво «Інституту Східної Європи»,
2019р.**